Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon, P. Wasserman

Rok V — Warszawa, grudzień 1936 — Nr. 12

TREŚĆ NUMERU:

A. POLANI
Dyrektor Jaffa Orange Syndicate.

PALESTYŃSKI PRZEMYSŁ CYTRUSOWY*)

Eksport z Palestyny owoców cytrusowych, zarówno pomarańczy, jak grejpfrutów, wzrasta z roku na rok. W sezonie 1933/34 eksport pomarańczy i grejpfrutów wyniósł 5.479.886 skrzynek, w sezonie 1934/35 wzrósł do 7.283.705 skrzynek, w sezonie 1935/36 zbiór owoców cytrusowych, ze względu na niesprzyjające warunki atmosferyczne, znacznie zmalał, co wpłynęło na zmniejszenie eksportu w tymże sezonie. Eksport wyniósł w sezonie 1935/36 zaledwie 5.895.928 skrzynek. W sezonie bieżącym zbiór cytrusów obliczany jest na 10 milionów skrzynek.

Poniżej podajemy tabelę, przedstawiającą eksport cytrusów do poszczególnych krajów w okresach 1933/34, 1934/35 i 1935/36.

Kraje	1933/34	1934/35	1935/36
W. Brytania	3,489.162	5.244.337	4,016.435
Austria	—	10.059	21,571
Belgia	43.246	128.404	84,609
Bułgaria	7.742	8,654	20,190
Czechosłowacja	—	49,145	84,663
Dania	91.159	61,794	94,839
Finlandia	20.460	40,728	41,067
Francja	41.585	173,223	115,620
Holandia	153.305	355,797	323,770
Kanada	40.239	33,880	21,583
Łotwa	4.763	708	25,567
Niemcy	1.107.774	506,799	224,018
Norwegia	58.029	114,526	105,344
Polska	41.361	161,338	304,377
Rumunia	108.014	159,612	136,934
Szwajcarja	—	41,528	35,608
Szwecja	50.852	105,633	172,520
Jugosławia	—	25.298	23,681
Z. S. R. R.	12.823	20,671	25,290
Inne kraje	209.372	41,571	18.242
	5,479,886	7,283,705	5,895,928

*) Ciekawy artykuł dyr. A. Polaniego, dotyczący najważniejszej gałęzi gospodarki palestyńskiej, podajemy w obszernym streszczeniu według Rocznika Gospodarczego „Palnews" 1936.

Jak widać z powyższej tabeli, Anglia stanowi największy rynek zbytu dla palestyńskich owoców cytrusowych. Udział Anglii w ogólnym eksporcie wzrasta do sezonu 1934/35 nie tylko w cyfrach absolutnych, lecz i procentowo z 66% w sezonie 1933/34 do 72% w 1934/35. W sezonie ubiegłym udział ten zmniejszył się nieznacznie do 68%. Natomiast eksport na rynki europejskie nie doznał wielkich zmian, jeśli chodzi o cyfry globalne, nastąpły jednak różne przesunięcia cyfrowe w imporcie poszczególnych krajów. Przede wszystkim zmniejszył się znacznie eksport owoców cytrusowych do Niemiec o przeszło 75%, z drugiej strony zwiększył się import palestyńskich owoców cytrusowych do Holandii, Francji, Polski, Belgii, Rumunii, Czechosłowacji od 30% do 80%.

Zdobycie nowych rynków dla zbytu palestyńskich owoców cytrusowych jest połączone z wielkimi trudnościami ze względu na to, że w większości krajów europejskich stosowane są ograniczenia importowe, jak również dewizowe. Odnosi się to głównie do krajów o dużym zaludnieniu. Inne kraje, niestosujące restrykcyj, posiadają zaludnienie małe, wobec czego są słabymi konsumentami dla palestyńskich owoców cytrusowych. Biorąc pod uwagę fakt ciągłego wzrostu zbiorów owoców cytrusowych, plantatorzy cytrusów spotykają się z coraz większymi trudnościami przy ich zbycie.

Zbiory cytrusów osiągną, według obliczeń, 20 milionów skrzynek, gdy wszystkie plantacje zaczną owocować. Uprawa cytrusów w Palestynie obecnie nie ma tak pomyślnych widoków finansowych, jak przed kilkoma laty. Dochód netto zależy głównie od zbioru, istnieje mało dobrze rentujących się plantacyj. Większość plantatorów musi się zadowolić normalnym oprocentowaniem kapitału inwestycyjnego. Większość plantacyj cytrusowych daje tylko małe zbiory, których sprzedaż nie pokrywa nawet kosztów uprawy. Przy braku kapitału plantacje takie są zaniedbywane przez ich właścicieli, co wpływa na zmniejszenie dochodów, a wkońcu nawet na ich zlikwidowanie. Ilość młodych plantacyj w kraju jest duża i trudno jest przewidzieć, jaki procent z nich podpadnie pod tę kategorię, gdyż wraz z wzrostem zbiorów ceny będą zniżkowały i poszczególni plantatorzy, którzy dotychczas osiągali niski procent, znajdą się w ciężkiej sytuacji i będą musieli przejść czasową fazę kryzysu. Na skutek tych czynników rozmiary przyszłych zbiorów zapewne ucierpią. Z drugiej strony zostają zakładane nowe, a w niektórych wypadkach nawet bardzo duże plantacje cytrusowe. Podczas gdy trudno jest ustalić wielkość zbiorów owoców cytrusowych na przyszłe 5—6 lat, to jednak łatwo jest ustalić, z jakimi zbiorami należy się liczyć w ciągu najbliższych 2—3 lat. Komisja dla spraw owoców cytrusowych oblicza wzrost na przynajmniej 2 miliony skrzynek rocznie.

Iszuw palestyński zdaje sobie sprawę z faktu, iż gospodarka cytrusowa musi przejść okres próbny i że grozi jej kryzys. Sytuacja taka wymaga przedsięwzięcia bezzwłocznych środków zaradczych, aby skutki grożącego kryzysu były jaknajłagodniejsze. Należy już teraz zastanowić się nad najważniejszymi problemami i bolączkami tej gałęzi gospodarki.

Przede wszystkim palestyńscy plantatorzy winni dążyć do zmniejszenia kosztów produkcji, do polepszenia systemu opakowania owoców cytrusowych i ich wysyłki, zorganizowania międzynarodowej kampanii reklamowej na większą skalę, jak również zracjonalizowania sprzedaży owoców na rynkach światowych.

Racjonalny zbyt cytrusów na rynkach światowych zależy tylko w minimalnym stopniu od eksporterów palestyńskich. Niestety, sprawy przedstawiają się tak, że główne trudności racjonalnego zbytu owoców cytrusowych na rynkach światowych stawiane są przez większość krajów europejskich w formie różnych restrykcyj, które nie mogą być przełamane przez palestyńskich eksporterów. Należy podkreślić, iż przepisy mandatowe, które kształtują politykę handlową, uniemożliwiają rządowi palestyńskiemu prowadzenie pertraktacyj z rządami krajów zagranicznych i stawiania im żądań, mimo, że import Palestyny z tych krajów jest kilkakrotnie większy niż eksport. Mimo braku pomocy ze strony rządu palestyńskiego, czynione są jednakże przez przedstawicieli palestyńskiej gospodarki cytrusowej wszelkie wysiłki w kierunku otrzymywania koncesyj od zazagranicznych rządów. W jednych krajach należy się starać o podwyższenie kontyngentów, w innych znów o ułatwienia dewizowe, o zniżkę celną, a w niektórych krajach o wszystko razem. Plantatorzy, działając jedynie we własnym imieniu, muszą się w niektórych wypadkach zadowolić mniejszymi koncesjami, niż przypadałoby im z ukształtowania się bilansu handlowego z tymi krajami. Ograniczenia importu palestyńskiego, owoców cytrusowych, które stanowią lwią część eksportu Palestyny, mogą być uważane za bardzo krótkowzroczną politykę poszczególnych krajów. Kraje, które pragną prowadzić z Palestyną wolną wymianę towarową, muszą dać Palestynie również te same warunki.

O ile kwestia zbytu po odpowiednich cenach na rynkach światowych zwiększających się coraz to zbiorów palestyńskich owoców cytrusowych nie zostanie pomyślnie uregulowana, nie jest zbyt przedwczesnym już obecne staranie się o znalezienie odpowiednich subsydiów dla popierania palestyńskiej gospodarki cytrusowej.

Eksport cytrusów bywa w krajach ich produkcji subsydiowany w różnej formie. Wogóle subsydiowanie eksportu jest od wielu lat wprowadzone w większości krajów europejskich. Najbardziej przyjętym jest tworzenie specjalnych funduszów, pochodzących z obciążeń na pewne towa-

ry importowane. W niektórych krajach, gdzie są stosowane restrykcje dewizowe, wprowadza się pewną nadwyżkę w cenie, wpłacaną przez importerów na zagraniczne konto eksportera. Premie te zużytkowane zostają na rzecz eksportu. Metody te prowadzą w rezultacie do zwyżki cen, ale nie wpływają ujemnie na życie gospodarcze krajów, o ile są racjonalnie stosowane. Przez odpowiednie obciążenie importu towarów do Palestyny można byłoby łatwo zebrać odpowiedni fundusz dla subsydiowania eksportu Palestyny. Tego rodzaju obciążenie towarów importowanych wpłynęłoby na podniesienie kosztów utrzymania całej ludności Palestyny, ale zapobiegłoby wybuchowi kryzysu głównej gałęzi gospodarki Palestyny, który by niewątpliwie spowodował w następstwie ogólną depresję, upadek wielu plantacyj i bezrobocie w kraju.

Podczas gdy rozważana jest przez palestyńskie sfery gospodarcze kwestia subsydiowania eksportu owoców cytrusowych, należy wziąć pod uwagę sposoby, jakie plantator sam powinien podjąć, aby usunąć piętrzące się przed nim trudności.

Dla opanowania rynków świata decydującym czynnikiem jest jakość towaru. Wskazanym jest przeto wprowadzenie ostrzejszej kontroli jakości owoców eksportowanych. Jeśli podzieli się palestyńskie owoce cytrusowe pod względem gatunku na 3 kategorie, to należałoby eksportować tylko 2 pierwsze gatunki. W ten sposób obniżonoby ilość pomarańczy przeznaczonych dla eksportu, ofiarowanoby nabywcom najlepszą część produkcji palestyńskiej. Można przyjąć, że plantacje cytrusowe osiągną w ten sposób większy dochód netto, ponieważ ilość eksportowanych owoców będzie mniejsza i wysokość gatunku wyższa. Znaczny procent zbiorów palestyńskich owoców cytrusowych obejmuje owoce o dużych rozmiarach, na które trudno znaleźć nabywców płacących odpowiednie ceny. Ceny osiągnięte za duże owoce, pokrywają zaledwie koszty handlowe i deprymująco wpływają na kształtowanie się cen na rynkach światowych. Wskazanym jest więc wprowadzenie zakazu eksportu owoców o rozmiarach dużych, i zmniejszenie w ten sposób eksportu, w nadziei, iż gospodarka cytrusowa na tym zyska, a nie straci.

Poszczególni plantatorzy ucierpią na skutek tego zakazu, wobec czego będą musieli otrzymać pewne odszkodowanie. Na fundusz ten trzeba będzie nałożyć pewien podatek od eksportowanych skrzynek, aby poszkodowani plantatorzy otrzymali za owoce, nie nadające się do eksportu, ceny minimalne.

Owoce uznane za nienadające się do eksportu, winny być zużytkowane w przemysłach przetworów owoców cytrusowych.

Palestyna cierpi również nad tym, że sezon eksportu owoców jest zbyt krótki. Sezon grejpfrutów trwa około 6 miesięcy, sezon zaś poma-

rańczy staje się z roku na rok krótszy. Przed kilkoma laty zaokrętowanie jafskich pomarańczy zaczynało się w październiku każdego roku. Kraje europejskie, które podczas letnich miesięcy nie otrzymywały pomarańczy, witały nadejście pomarańczy jafskich, aczkolwiek były jeszcze częściowo zielone i niedojrzałe. Sytuacja ta uległa w ostatnich latach zmianie. Europa otrzymuje przez cały rok dojrzałe pomarańcze, zaś pomarańcze jafskie są dojrzałe dopiero w połowie grudnia, następnie tracą one soczystość i nie trzymają się dłużej, niż do marca. Dlatego Palestyna zmuszona jest całą swoją produkcję wyeksportować w okresie 3—4 miesięcy. Warunki klimatyczne i jakość ziemi w Palestynie nadaje się dla wszystkich rodzajów owoców cytrusowych. Wszystkie gatunki, wprowadzone do tego kraju, nadają się znakomicie do uprawy. Bywają gatunki pomarańczy, które dojrzewają wcześniej, inne dojrzewają później. Wiadomym jest np., że gatunek Washington Navel, został wprowadzony z dużym powodzeniem do Hiszpanii i jest teraz eksportowany już w początkach listopada, jako owoc dojrzały o dobrym kolorze. Ciekawym jest, że owalna pomarańcz bez pestek, p. n. „Jafska pomarańcz" jest typową pomarańczą paletyńską, nie powinno to jednak przeszkadzać w wprowadzeniu nowego gatunku, któryby się nadawał do eksportu w stanie dojrzałym już w początkach listopada i grudnia. W następnych miesiącach t. j. w styczniu, lutym, marcu eksportowana byłaby pomarańcz jafska, już dojrzała, a w końcu inny gatunek, dojrzewający później. Zasadniczo sfery gospodarcze Palestyny nie popierają zakładania nowych plantacyj cytrusowych, jednak wskazanym byłoby, ażeby poszczególni plantatorzy część swoich plantacyj dostosowywali do omówionego systemu eksportu. W ten sposób Palestyna mogłaby eksport produkcji cytrusowej rozciągnąć na okres 6 mieięcy, zamiast dotychczasowych 3½ miesięcy.

Co się tyczy nowych plantacyj cytrusowych, to rząd winien zakazać zakładania takowych, chociażby przez najbliższe kilka lat.

Ze względu na to, iż gospodarka cytrusowa jest głównym źródłem utrzymania ludności palestyńskiej i jej rozwój wpływa na dobrobyt kraju, rząd palestyński winien podjąć jaknajrychlej środki zaradcze dla umocnienia tej gałęzi gospodarczej.

M. A. NOWOMIEJSKI
Dyrektor Naczelny „Palestine Potash, Ltd."

ŚWIATOWA PRODUKCJA SOLI POTASOWEJ A MORZE MARTWE*)

Początek przemysłu soli potasowych związany jest z nazwą „Strassfurt", miastem w północnych Niemczech w okręgu Magdeburg, które już od IX wieku znane było jako źródło salin. Aby zwiększyć produkcję rozpoczęły Prusy w pierwszej połowie XIX wieku wiercenia celem wykrycia pokładów soli kamiennej, które też w roku 1843 wykryto. Szukano tylko soli kamiennej i początkowo wywołało rozczarowanie znalezienie ponad jej pokładem obcych soli bogatych w magnez i potas; wkrótce jednak zrozumiano znaczenie tych soli gruzowych i w r. 1861 założono w Strassfurcie pierwsze fabryki chlorku potasowego.

Do wojny światowej Niemcy rozporządzali 164 złożami i 72 rafineriami zrzeszonymi w silnym syndykacie przemysłu potasowego. Niemcy zaopatrywali rynek wewnętrzny łącznie z rynkami zagranicznymi w wysokości 1.100.000 ton wartości ŁP. 8.600.000 rocznie. W okresie przedwojennym Niemcy były dyktatorem cen i warunków na rynkach światowych. W okresie powojennym sytuacja się zmieniła. Niemcy utracili Alzację na rzecz Francji. Jednocześnie inne kraje, m. inn. i Polska, rozwinęły u siebie przemysł soli potasowych. Wobec zmiany stosunków Niemcy zmuszeni byli wejść w porozumienie z francuskim przemysłem soli potasowych, czyniąc na jego rzecz pewne ustępstwa. Przemysł soli potasowych przechodzi w tym okresie nową „prosperity", przy czym produkcja jego osiąga punkt kulminacyjny, t. j. wysokość ponad 2.400.000 ton K_2O i 4.800.000 ton KCL.

Po roku 1929 rozwój przemysłu potasowego ulega pewnemu zahamowaniu na skutek wybuchu kryzysu wszechświatowego. W okresie tym wstępują na rynki światowe nowi producenci potasu. Hiszpania zwiększa swą produkcję z 8.000 ton w 1926 r. do 90.000 ton w 1933 r. Polska osiąga w r. 1932 produkcję 33.000 ton. W Stanach Zjednoczonych odkryte zostają nowe złoża soli i ogólna produkcja soli potasowych wzrasta z 21.000 ton w r. 1926 do 120.000 ton w r. 1933. W roku 1932 przybywają nowi dwaj producenci: Rosja z 5.000 ton K_2O i Palestyna z około 10.000 ton soli potasowych. Ze względu na zmniejszenie zapotrzebowania światowego oraz konkurencji nowych producentów ceny potasu znacznie spadają. Syndy-

*) Przedruk z Rocznika Gospodarczego „Palnews" 1936.

kat niemiecko-francuski zostaje zlikwidowany. Niemcy miały teraz walczyć z konkurencją 6 innych krajów. Nowi producenci wystąpili na rynki światowe z produkcją 300.000 ton wobec 1.279.000 ton produkowanych przez Niemcy i Francję. Niemcy i Francja mieli zapotrzebowanie na pokrycie własnego rynku 900.000 ton, tak że na eksport zostawało 379.000 ton.

Zapotrzebowanie wewnętrznego rynku Niemiec zmniejszyło się w stosunku do 1929 r. o 25%, Francji o 15%, eksport o 60%. Eksport Niemiec w r. 1932 wynosił zaledwie 23,6% całej produkcji. Niemcy jako w dalszym ciągu jeszcze największy producent na świecie, próbowali narzucić innym producentom przystąpienie do syndykatu. Tym razem udało się Niemcom zdobyć dla swego syndykatu Polskę z przydziałem 4% eksportu. Hiszpania, największy eksporter potasu na rynki zagraniczne, jak i inne kraje odmówiły przystąpienia do powyższego syndykatu. Na skutek tych niepomyślnych pertraktacyj nastąpiła ostra walka cen, w następstwie której ceny spadły o 40—50% w stosunku do cen w r. 1932, t. j. poniżej kosztów produkcji. Pewne unormowanie cen nastąpiło dopiero w drugiej połowie r. 1935.

Poniższa tabela wykazuje światowe zapotrzebowanie potasu na jednostkę powierzchni ziemi w poszczególnych krajach:

	1913	1928	1932
		w kg. na hektar ziemi	
Holandia	20,—	127,7	55,—
Niemcy	15,3	40,9	30,—
Belgia	0,8	9,5	9,—
Anglia	1,8	12,—	9,—
Francja	0,9	9,5	9,—
U. S. A.	1,2	2,4	1,—
Włochy	0,3	2,—	1,—
Kanada	—	0,5	0,5

Jak z powyższej tabeli widać Holandia ze swą wysoko rozwiniętą gospodarką rolną stoi na pierwszym miejscu pod względem spożycia potasu. Spożycie tego kraju wynosiło w roku 1913 20 kg. na hektar ziemi, w roku 1928 wzrosło ono do 127,7 kg. Chociaż spożycie potasu w Anglii wzrosło z 1,8 kg. do 12 kg., to jednakże angielskie spożycie w roku 1928 wyniosło zaledwie 0,1 spożycia holenderskiego. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej zwiększyły swoje spożycie na hektar z roku 1913 do 1928 w dwójnasób. Mimo to amerykańskie spożycie potasu wynosi zaledwie 2% spożycia holenderskiego. Holandia spożywa na jednostkę ziemi 10 ra-

zy więcej potasu niż Anglia, 50 razy więcej niż Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Ażeby należycie zdać sobie sprawę z możliwości rozwoju przemysłu potasowego należy wziąć pod uwagę, iż 90% produkcji tego artykułu idzie na pokrycie zapotrzebowania rolnictwa, i że zdolność absorbcyjna powyżej wymienionych krajów nie została jeszcze całkowicie wykorzystana, i że wiele krajów o charakterze rolniczym jak Chiny, Indie, Kanada i Argentyna zaczynają dopiero importować sole potasowe dla użytku ich gospodarki. Należy również wziąć pod uwagę fakt, iż potas nie konkuruje z innymi głównymi nawozami jak fosfat i azot, ponieważ przy uprawie roślin spełniają one przede wszystkim inne funkcje i stosowanie jednego z tych nawozów nie wyklucza używania soli potasowych. W tych warunkach należy dojść do wniosku, że spożycie soli potasowych jest jeszcze w powijakach. Wraz z wyczerpaniem ziemi w wielu krajach na skutek stosowania w rolnictwie gospodarki intensywnej, oraz przystąpieniem wielu krajów rolniczych do stosowania potasu przy nawożeniu ziemi i ogólną poprawą ekonomiczną na świecie, spożycie potasu, jak i innych nawozów, musi wzrosnąć z każdym rokiem.

Jak się przedstawia sprawa Morza Martwego? Czy Morze Martwe ze swym młodym przemysłem może na rynkach światowych stanąć do konkurencji z krajami zagranicznymi. Jakie dodatnie i ujemne strony przedstawią sobą przemysł Morza Martwego w porównaniu z innymi przemysłami? Z 7 światowych producentów potasu 5 krajów stosuje stare metody produkcyjne. Sól surowa wydobywana jest w sposób kopalniany. Przy rafinowaniu soli używa się w fabrykach pary, aby w ten sposób otrzymać we wrzącej wodzie potas wolny od wszelkich domieszek. Jedynie Kalifornia i Palestyna stosują inne metody. W obu tych krajach potas występuje w płynnej i wolnej postaci i zostaje wydobywany zapomocą pomp, a nie systemem kopalnianym: w Kalifornii ze źródeł, a w Palestynie z głębi Morza Martwego. Na tym polega jedyne podobieństwo między Palestyną a Kalifornią. W Palestynie stosowane metody rafinerii różnią się od metod innych krajów łącznie z Kalifornią. W Kalifornii bywa przy rafinowaniu potasu używana siła parowa w silniejszym stopniu nawet, niż w fabrykach europejskich, podczas gdy w Palestynie używa się świeżej czystej wody z Jordanu. Po za olejem dla produkcji elektrycznego prądu i małych ilości surowego oleju do wysuszania końcowego produktu, palestyńskie metody produkcji opierają się na 3 surowcach, które są na miejscu do dyspozycji: 1) woda z Morza Martwego wylewana zostaje do płaskich zbiorników, 2) promienie słoneczne, które przez 9 miesięcy w roku powodują wyparowywanie wody zawartej w tychże zbiornikach, 3) woda rzeki Jordanu do oddzielania domieszek soli i rafinowania potasu.

W tych warunkach oczywistym jest, iż żaden inny producent potasu nie nie dysponuje prostszymi i tańszymi metodami produkcji. Ujemną stroną przemysłu Morza Martwego jest stosowanie jeszcze dotychczas prymitywnych środków transportowych, które podrażają znacznie koszta produkcji.

Koncesja na prawo wydobywania soli chemicznych z Morza Martwego została podpisana 1-go stycznia 1930 r. W roku tym przystąpiono odrazu do przygotowania urządzeń technicznych, tak że w końcu r. 1931 zdolność produkcyjna młodego palestyńskiego przemysłu potasowego wynosiła 10.000 ton KCL (chlorku potasowego). Rezultaty osiągnięte w pierwszym roku działalności tow. „Palestine Potash Ltd." były zadawalające. W roku 1932 produkcja tego towarzystwa wyniosła przeszło 9.000 ton soli potasowych. W roku 1933 zwiększono powierzchnię zbiorników i ulepszono urządzenia rafinerii celem podwyższenia zdolności produkcyjnej na 25.000—30.000 ton rocznie. W roku 1934/35 palestyński przemysł potasowy poniósł straty na skutek niskich cen światowych w związku z walką konkurencyjną głównych producentów świata. Dopiero w drugiej połowie roku 1935 nastąpiła zdecydowana poprawa. Ceny poszły w górę i zostały wkrótce ustabilizowane. Mimo niskich cen, panujących na światowych rynkach zbytu potasu, Tow. „Palestine Potash Ltd." wyeksportowało w r. 1935 19.000 ton oczyszczonych soli potasowych.

Produkcja bromu wzrosła z 210 ton w r. 1931 do 407 ton w r. 1935. W roku 1934 wyeksportowała Palestyna bromu w ilości 445 ton. Ceny na brom nie uległy tak silnym wahaniom, jak ceny na potas, i zostały stosunkowo przez dłuższy czas na niezmienionym poziomie. Sole potasowe z Morza Martwego plasowane były w ciągu 4 lat działalności Tow „Palestine Potash Ltd." na wszystkich prawie rynkach świata, jak: Anglia, Irlandia, Holandia, Czechosłowacja, Austria, Włochy, Grecja, Indie, Cejlon, Japonia, U. S. A. i Kanada. Brom ma duży zbyt w angielskim farmaceutycznym i chemicznym przemyśle, który dotychczas pokrywał 75% swego zapotrzebowania na brom z Palestyny. Poza tymi dwoma głównymi chemikaliami sprzedaje Tow. „Palestine Potash Ltd." na rynku wewnętrznym kilka tysięcy ton soli jadalnej i podjęła nawet ostatnio eksport soli magnezowych. Dwa następne produkty wydobywane z Morza Martwego są: „Salsana" — sole do kąpieli, które są używane w Palestynie i eksportowane są do dla celów leczniczych (przy kuracji reumatyzmu i innych chorobach) i „Anti-Dust" — znakomity środek do skrapiania ulic, szczególnie w ciepłych krajach.

Rolnictwo palestyńskie, które do końca roku 1934 sprowadzało z Niemiec i Francji sulfat potasowy wartości ŁP. 8.000—10.000 rocznie i nie używało chlorku potasu (KCL) z produkcji Morza Martwego, jest obecnie

całkowicie zaopatrywane przez towarzystwo „Palestine Potash Ltd." i import tych produktów zupełnie ustał.

Ostatnio został spreparowany w laboratorium doświadczalnym towarzystwa „Palestine Potash Ltd.“ nowy nawóz chemiczny z połączenia sulfatu potasu z sulfatem wapnia, szczególnie nadający się do gleby palestyńskiej. Preparat ten został opatentowany i oddany do użytku stacyj eksperymentalnych i poszczególnych rolników w celach doświadczalnych.

Rozwój palestyńskiego przemysłu potasowego w znacznym stopniu uzależniony jest od powiększenia obszarów produkcyjnych na płd. odcinku Morza Martwego, gdzie znajdują się płaskie grunty odpowiednie na urządzenie zbiorników. Nowe urządzenia techniczne na odcinku południowym Morza Martwego wpłyną niewątpliwie na obniżenie kosztów produkcji, jak i ogólnych kosztów handlowych, w związku z ulepszeniami transportowymi. Produkcja dotychczasowa w wysokości 25.000—30.000 ton będzie mogła być w ten sposób dwukrotnie a nawet trzykrotnie powiększona, jeśli tylko rynek światowy będzie mógł te ilości skonsumować.

Przy zwiększeniu produkcji obecne prowizoryczne metody transportu do Morza Śródziemnego będą zastąpione innymi tańszymi drogami transportowymi.

Palestyński przemysł potasowy musiał w początku swego istnienia stoczyć ciężką walkę z dawnymi światowymi producentami tego artykułu. Przemysł ten jednak wyszedł zwycięsko z tej walki i został uznany przez światowy przemysł potasowy.

Historia niemieckiego przemysłu potasowego wykazała, że przemysł tego rodzaju, jak potasowy, który jest uzależniony od rynków światowych, nie może się utrzymać bez międzynarodowego porozumienia. Uregulowanie stosunków w przemyśle potasowym jest łatwiej do osiągnięcia, niż w innych przemysłach, ze względu na ograniczoną ilość producentów tego artykułu na świecie. Należy się spodziewać, że ostatnio osiągnięta stabilizacja będzie długotrwała. Leży to przede wszystkim w interesie samych producentów.

Rozważając przyszłe możliwości rozwoju palestyńskiego przemysłu potasowego, należy wziąć pod uwagę, iż potas nie jest jedynym produktem przemysłu Morza Martwego. Woda Morza Martwego zawiera znaczne ilości soli magnezowych, których jest dziesięciokrotnie więcej, niż potasowych. Poza tym Morze Martwe obfituje w sole bromowe.

Należy również uwzględnić fakt, iż obecnie wydobywane chemikalia z Morza Martwego w niedalekiej przyszłości stanowić będą surowiec przemysłu chemicznego, który nad wybrzeżem Morza Śródziemnego produkować będzie najróżnorodniejsze związki azotowe, potasowe, magnezowe i bromowe i inne chemikalia.

Morze Martwe z niewyczerpanymi zapasami wolnych soli mineralnych, które są niezbędne obecnie i które z czasem staną się jeszcze bardziej nieodzownymi, i znajdujące się w pobliżu Morza Śródziemnego, musi niezawodnie stać się ważną częścią składową światowego przemysłu chemicznego.

NOWE KSIĄŻKI O PALESTYNIE

Hanna Mortkowicz[1]) podróżuje i pisze o podróżach swych książki. Na tej płaszczyźnie zwiedziła też Palestynę. Umie patrzyć, pisze stylem dobranym. Ale — nie rozumie Palestyny żydowskiej. A wobec syjonizmu i jego palestyńskiego dzieła jest nawet zjadliwa. Poruszone przez nią zagadnienia współczesnej Palestyny są bolesne, prawda, ale autorka krzty nadziei nie daje tym chalucom, których czarowi oprzeć się nie może. Owszem chwali nawet wyraźnie dzieło ich rąk, co jej nie przeszkadza, by widzieć w Erec Ziemię Świętą, dla której wykazuje właściwe nabożeństwo. I tak mamy przed sobą książkę piękną, ale nie żydowską, książkę turystki, raczej pątniczki, książkę opisującą ładnie, raczej pielgrzymkę, aniżeli kraj i podróż. Chwalebne jest, że autorka starała się wyłuskać człowieka w Palestynie, przed krajobrazem, dała temu nawet dowód w doborze fotografij całostronicowych, które zawdzięcza Edwardowi Poznańskiemu, charakteryzujące tylko człowieka palestyńskiego, Żyda i Araba, ale refleksje, które dopuszcza na każdym kroku, utwierdzają w przekonaniu, że autorka boleje nad losem asymilacji np. niemieckiej i to w specjalnym rozdziale „Tragedia asymilacji", której jakoś w Palestynie nie bardzo na rękę to wszystko, co się tam na odcinku narodowego, pełnego odrodzenia dzieje. Słowem, jej książka jest inna, aniżeli ta sama Pruszyńskiego, a już zupełnie inna, niż np. Palästina wie es wirklich ist. Format małej oktawy dobry, wstawienie 16 fotografij w tekst na miejscu, stron 144 wystarczyło, rozdziałów 13 dosyć, wydanie i papier ładne, język opisowo-narratywny kwiecisty, podpatrzenie nawet głębokie, ale np. na stronach 40, 49, 78, 80, 81, 86, by te podać, jest niesprawiedliwa wobec Tel-Awiwu (tandetny, hałaśliwy), wobec syjonizmu (bojujący nacjonalizm), wobec emigracji (zachłanna ekspansja), słowem wobec — żydów. Nawet ulubionym przez nią chalucom rzuca epitet: komuniści (s. 81). Wieje więc dla nas obcość, np. na str. 79, a strona 99 to dowód, jak dalece autorka nie rozumie idei Herzla i porywu narodu żydowskiego. „Fikcja marzycieli" (s. 86) ziściła się dzięki innym Żydom, niż Mortkowiczówna. Słowa he-

[1]) Hanna Mortkowicz: W Palestynie. Obrazy i zagadnienia. Warszawa 1936.

brajskie, w tłumaczeniu, aktualność: rozruchy arabskie, problematyka, port w Tel-Awiwie, wszystko na miejscu, ale na miejscu, gdy reportaż pisano, brakło serca żydowskiego.

Jerusalem Józefa Kasteina to historia kraju. Okazały ten tom, liczący 417 stron ukazał się również w r. 1936, we Wiedniu, u Löwita. Książka ta stanowi poważną pozycję w literaturze o Palestynie. Kastein, autor ceniony, daje przegląd historycznej więzi między Izraelem a Erec Izrael, stanowiska żydów w dzisiejszej Palestynie. Interesuje go kwuca i zagadnienia socjalne żydowskiej tradycji i kultury, o ile obecne życie palestyńskie wciela to w życie. Książka Kasteina jest analizą i wydobyciem na światło dzienne specyficznej problematyki stawania się nowego Erec i jego żydowskiego społeczeństwa.

Wydawnictwem ważnym też z roku 1936 jest **„Die Palästinaliteratur“** (Internationale Bibliographie), które ukazało się w Lipsku, jako praca zbiorowa P. Thomsena, przy współudziale de Groota i A. Gustawa, jako piąty tom wydawnictwa, które rejestruje międzynarodowe wydawnictwa, dotyczące Palestyny. Tak np. w obecnym tomie V zestawili ci badacze, szczególnie Thomsen, ponad 3.000 pozycyj bibliograficznych. Pilność i wytrwałość bibliofilska zadziwiająca, pożytek naukowy ogromny. Oby przynajmniej wykazane tam dzieła znalazły się wszystkie w Narodowej Bibliotece Jerozolimskiej. Bo tak rozrzucone one są po bibliotekach niemal całego świata cywilizowanego, ukazawszy się w bardzo wielu językach.

S. Stendig

PRZEGLĄD PRASY

Prasa z wielkim zainteresowaniem śledzi prace Komisji Królewskiej w Palestynie. Kompetencje Komisji Królewskiej nie zostały z góry dokładnie ustalone. Jednak z dotychczasowych prac jej wynika, iż Komisja zamierza przedłożyć rządowi brytyjskiemu sprawozdanie, dotyczące całokształtu zagadnienia palestyńskiego. Dlatego też z wielkim uznaniem prasa żydowska na całym świecie wita zeznania d-ra Weitzmana przed Komisją, albowiem przedstawiły one zagadnienie budowy Żydowskiej Siedziby Narodowej pod aspektem kwestii żydowskiej na całym świecie. Dr. Weitzman wydobył z siebie najczulsze tony, przemawiające do głębi duszy ludzi, o słuszności tworzenia spokojnego zakątka dla uciskanego narodu żydowskiego. Przedstawił on tęsknotę narodu do swej prastarej Ojczyzny, tragizm sytuacji żydostwa w diasporze oraz niezłomną chęć i wolę do restytucji swojej Macierzy.

Zeznania innych przedstawicieli społeczeństwa żydowskiego prasa hebrajska w Palestynie niejednokrotnie krytykowała, wysuwając zarzut, iż były one obciążone małowartościowymi detalami, w których gubią się zasadnicze myśli, dotyczące naszej działalności w Palestynie. Prasa wysuwa poza tym bardzo poważny zarzut, iż zamiast przedstawienia stanu faktycznego należało główny nacisk kłaść na dezyderaty i żądania wobec rządu palestyńskiego oraz skrytykować dotychczasową działalność władz mandatowych. Na ogół jednak zeznania żydów przed Komisją Królewską były rzeczowe i wywarły na opinii publicznej należyte wrażenie. Niedola i cierpienia szerokich warstw żydostwa w krajach rozproszenia przybrały tak okropne formy, iż dążenie do wyzwolenia musi, mimo największych trudności, utorować sobie drogę. Nie ma takiej siły na świecie, która by zdolna była zniwelować pozostałą jedyną nadzieję uciemiężonego narodu żydowskiego.

Czy Komisja Królewska weźmie pod uwagę parcie mas żydowskich do swego kraju, czy uwzględni nie dającą się przełamać wolę narodu żydowskiego odbudowy swej Ojczyzny, wykaże najbliższa przyszłość, jednak już stwierdzić należy, że nawet dotychczas przedstawione fakty i rezultaty osiągnięte w dziele kolonizacji żydowskiej w Palestynie są tak wymowne i imponujące, iż obiektywny sąd winien wypaść na korzyść Iszuwu.

„Hajnt" z dn. 22 grudnia b. r. zamieszcza wywiad z inż. M. A. Nowomiejskim, założycielem i kierownikiem Palestine Potash Co. Ltd. o do-

tychczasowych pracach Komisji Królewskiej. Inż. Nowomiejski podkreślił, iż członkowie Komisji Królewskiej zdają sobie już obecnie dokładnie sprawę, iż wszelkie dotychczas wysunięte argumenty gospodarcze ze strony Arabów, ich żale i skargi w tej dziedzinie, są absolutnie bezpodstawne. Żydzi nie tylko rozbudowali rozmaite gałęzie gospodarki, ale i przyczynili się do podniesienia ogólnego dobrobytu kraju. Zagadnienie arabsko-żydowskie w Palestynie ogranicza się w chwili obecnej wyłącznie do strony politycznej. Zależnie od rozwiązania, jakie wysunie Komisja Królewska w tej dziedzinie, kształtować się będzie sytuacja Iszuwu palestyńskiego oraz nasza dalsza praca.

„Moment" z dn. 28 grudnia b. r. zamieszcza artykuł I. Heftmana o obecnej taktyce Arabów wobec Komisji Królewskiej. Zdaniem autora politycy arabscy uważają wyznaczenie Komisji Królewskiej przez W. Brytanię, jako zwykłe posunięcie taktyczne celem odwrócenia uwagi Żydów i Arabów od definitywnego rozwiązania zagadnienia palestyńskiego, i odwleczenia jego uregulowania do momentu dla Anglii bardziej odpowiedniego. Arabowie uważają, iż moment obecny jest specjalnie dogodny do wymuszenia dla siebie rozmaitych koncesyj politycznych i dlatego też grożą wywołaniem ponownego powstania. Arabowie skierowują ostatnio swoją walkę nie przeciwko Iszuwowi, ale przede wszystkim przeciwko Anglikom, wysuwając żądanie utworzenia arabskiego rządu narodowego w Palestynie, podobnie, jak to osiągnęli Arabowie syryjscy w walce z Francuzami. Arabowie wysuwają obecnie żądania maksymalne celem zdobycia jakichkolwiek konkretnych rezultatów politycznych. Ton prasy arabskiej jest zatrważający. Oficjalnie nawołuje się młodzież arabską do gotowości i mobilizacji, gloryfikuje się terrorystów i ogłasza się pieśni, poświęcone Kaukadziemu, przywódcy band terrorystycznych. Autor krytykuje w ostrej formie niczym nieuzasadnioną tolerancję ze strony władz mandatowych, która umożliwia uprawianie propagandy przepojonej nienawiścią, mogącej być niebezpieczną w swych konsekwencjach.

„Unzer Welt" z dn. 18 grudnia b. r. w artykule prof. dr. J. Klausnera p. t. „Bez kompromisów" omawia konieczność zmiany taktyki Żydów wobec Komisji Królewskiej. Autor uważa, iż należy przejść z defenzywy do ofenzywy, zamiast bronić dzieła syjonistycznego i wykazać, iż dzięki niemu również i Arabowie się wzbogacili, należy wystąpić z wielkim oskarżeniem przeciwko rządowi palestyńskiemu, który zniekształcił właściwe postanowienia Mandatu Palestyńskiego. Należy przed Komisją Królewską przedstawić całokształt ograniczeń, stosowanych przez rząd palestyński. Ograniczeń takich nie spotyka się w innych krajach, co do których nie ma przyrzeczeń i zobowiązań w sprawie odbudowy żydowskiej

Siedziby Narodowej. Autor w ostrej formie występuje przeciwko kompromisom, które umniejszą wartość ideału syjonistycznego, a nie wpłyną w żadnej mierze na uspokojenia nastrojów, albowiem Arabowie i nadal uprawiać będą swoją dotychczasową politykę, która konsekwentnie dąży do wyrugowania wszelkich innych wpływów z Palestyny. Autor wysuwa również żądanie utworzenia pod nadzorem Anglii legionu żydowskiego, który miałby za zadanie utrzymanie bezpieczeństwa w kraju, wspominając, iż lord Melchett uważa koncepcję tę nie tylko za pożądaną, ale i za możliwą. Prof. Klausner kończy swoje wywody, iż stary naród winien dbać nie tylko o najbliższą godzinę, ale również o jutro i pojutrze.

„Nowy Dziennik" z dn. 23 grudnia ub. r. zamieszcza artykuł o obecnych przygotowaniach Arabów do wywołania nowej rewolty. Autor wskazuje, iż terroryści arabscy korzystają z funduszów, przeznaczonych przez rząd palestyński dla popierania gospodarki rolnej biednych fellachów, tak „rząd palestyński hoduje sobie żmiję na własnym łonie". Jedynym argumentem Arabów jest terror i gwałt, albowiem w pojedynku rzeczowych argumentów nie mają nic do powiedzenia. Tym też tłumaczy się nieobecność Arabów na posiedzeniach Komisji Królewskiej.

„Chwila" z dnia 23 grudnia ub. r. w korespondencji z Palestyny O. Rotenstreicha omawia obecne przygotowania Arabów do wywołania nowych zaburzeń w kraju. Autor wskazuje, iż obecnie terroryści gwałtem wydostają od bogatych plantatorów arabskich pokaźne sumy na rzecz ich funduszu. Rząd palestyński pobłażliwie spogląda na akty terroru, tak, iż faktycznie w Palestynie rządzi obecnie Mufti i Kaukadżi.

Korespondencja kończy się następującymi wywodami: „Należy ćwiczyć wojskowo naszą młodzież, żądać permanentnej i legalnej siły zbrojnej żydowskiej, która nie będzie groziła strajkiem i oddawała naboje bandytom, jak to czyniła w czasie ostatniej rewolty policja arabska. Musimy być czujni i nasze władze nie powinny się zadowolić tylko protestami w tej mierze."

Pod tytułem „Nowe Chmury" „Hajnt" zamieszcza artykuł M. Indelmana o nowym niebezpieczeństwie, grożącym Iszuwowi w związku z intensywnymi przygotowaniami arabskich band terrorystycznych. Nikt nie ma już obecnie iluzyj, i jest dla wszystkich jasne, iż władze mandatowe są winne w trwaniu stanu niepokoju w Palestynie i na nich ciąży odpowiedzialność za wstrzymanie tempa intensywnej rozbudowy gospodarki palestyńskiej. Rząd palestyński jest w stanie w ciągu kilku dni zaprowadzić zupełny ład i porządek w kraju, wszelką opieszałość i brak decyzji ze

strony rządu palestyńskiego należy uważać za złą wolę z jego strony. Autor kończy swój artykuł apelem do narodu żydowskiego, by zebrał wszystkie siły duchowe i materialne dla walki o słuszne prawa Iszuwu.

Z okazji uroczystości otwarcia Filharmonii Palestyńskiej w Tel-Awiwie „Nasz Przegląd" z dn. 26 grudnia b. r. zamieszcza artykuł okolicznościowy prezesa L. Lewitego p. t. „Święto muzyki". Prezes L. Lewite, który zorganizował przy czynnym współudziale mistrza Bronisława Hubermana „Komitet Miłośników Palestyńskiej Orkiestry Symfonicznej" w Polsce, w entuzjastycznych słowach wita powstanie nowej placówki artystycznej w odradzającej się Palestynie.

W artykule tym prezes Lewite pisze:

„W dniu dzisiejszym otwiera uroczyście swe podwoje Filharmonia w Palestynie. Długotrwałe prace przygotowawcze zostały uwieńczone najpiękniejszym sukcesem. Myśl, rzucona przez genialnego skrzypka, mistrza Bronisława Hubermana, została przez niego samego zrealizowana i dziś właśnie przyobleka się w realne kształty: inauguracyjnego koncertu orkiestry Filharmonii w Tel-Awiwie.

W jak niezwykłym czasie dochodzi dzieło to do skutku! W chwili gdy z różnych stron rozlega się okrzyk nienawiści rasowej do narodu żydowskiego, gdy milionowe rzesze żydów staczają walkę o chleb powszedni, a często o nagie życie, w tym właśnie tragicznym okresie rodzi się i zostaje zrealizowana wzniosła myśl o przybytku sztuki, w którym nie masz miejsca dla nienawiści rasowej ani przyziemnych walk i trosk. Tylko powierzchowna ocena mogłaby stwierdzić, że ta idea stoi w sprzeczności z materialnymi potrzebami chwili.

A powstaje ten przybytek właśnie w Palestynie. Starorzymskie przysłowie „inter arma silent Musae" w Palestynie nie ma widocznie swego znaczenia. W okresie bohaterskich zmagań Iszuwu o całość Siedziby Narodowej, właśnie w takim okresie i właśnie w Palestynie, powstaje świątynia muzyki, z której najpiękniejsze tony popłyną na świat cały.

W ten sposób zwalczył nieśmiertelny duch żydowski wszelkie przeciwieństwa i trudności. Idealizm w najczystszej postaci święci w dniu dzisiejszym swój triumf, ten idealizm, który jest najpiękniejszym wyrazem i cechą rasy żydowskiej.

Orkiestra Symfoniczna w Tel-Awiwie, wedle zgodnej oceny pierwszorzędnych znawców, będzie zespołem, stojącym na bardzo wysokim poziomie. Należeć będzie niewątpliwie do najlepszych orkiestr symfonicznych

świata. Opinię tę wydał nie kto inny, jak najznamienitszy dyrygent współczesności Artur Toscanini, który już po odbyciu pierwszych prób orkiestrowych w Palestynie, z pełnym entuzjazmem wyraża się o zespole telawiwskim.

Orkiestra ta starać się będzie w pełni dostosować do poziomu jej pierwszego dyrygenta. Toscanini, który odrzucił najponętniejsze propozycje, z różnych części świata pochodzące, zgodził się zainaugurować prace Filharmonii Palestyńskiej, widząc w niej symbol prawdziwej kultury, a zarazem dając w ten sposób wyraz swemu najgłębszemu protestowi przeciw rasistowskiej eksterminacji żydów.

A że dzieło to zostało dokonane, możliwym się stało jedynie dzięki niezrównanemu mistrzowi Hubermanowi, prawdziwemu myślicielowi, który niejednokrotnie już dawał dowody, jak bliskimi mu są problemy, dole i niedole ogólnoludzkie, a w szczególności żydowskie. To też nic dziwnego, że Jego wrażliwa dusza, podczas dwukrotnego pobytu w Palestynie, tak silnym rezonansem odezwała się na twórczość nowej Palestyny. Jego wyjątkowa wiara, entuzjastyczna chęć czynu, wielkie zdolności organizacyjne święcą dziś tryumfy. Z jego też imieniem w pierwszym rzędzie połączona będzie Filharmonia Palestyńska. Palestyńska Orkiestra Filharmoniczna, złożona z 70 muzyków, rozniesie daleko na całej kuli ziemskiej sławę Palestyny, wskaże wszystkim, co może uczynić duch, żelazna wola i oddanie narodowi. W orkiestrze tej żydostwo polskie jest również reprezentowane w dużej mierze, 19 poważnych muzyków z Polski, którzy ochoczo stanęli na zew mistrza Hubermana, zasiliło wydatnie ten wzorowy zespół, w skład którego weszli najlepsi wykonawcy muzyki symfonicznej z różnych krajów.

W dniu dzisiejszym, gdy w pierwszym hebrajskim mieście nowej Palestyny, Tel-Awiwie, rozlegną się dźwięki klasycznej muzyki symfonicznej, święcić będzie prawdziwy tryumf odwieczny i nieśmiertelny duch żydowski.

Święto muzyki niewątpliwie znajdzie odgłos w całym żydostwie, które najserdeczniej wita w dniu dzisiejszym nowy, piękny przybytek sztuki.

Żydostwo polskie, dumne ze swego wielkiego syna Bronisława Hubermana, — inicjatora i organizatora tej placówki, przyłącza się do tego chóru uznania, hołdu, życzeń i gratulacyj".

P. W.

Komitet miłośników Filharmonii Palestyńskiej

Jak wielką popularnością cieszy się Filharmonia Palestyńska w samej Palestynie, świadczyć może fakt, że ostatnio zorganizowane Towarzystwo Protektorów Filharmonii liczy w Palestynie w chwili obecnej już ponad 1.600 członków protektorów. Tak zatym, w uwzględnieniu faktu, że cały szereg osobistości żydowskich z Anglii i Ameryki, zobowiązał się pokrywać budżet Filharmonii na przeciąg 3-ch lat wynika, że byt materialny Filharmonii jest w całej pełni zapewniony.

Wymownym wyrazem popularności zespołu tel-awiwskiego jest fakt, iż ponad 2.000 miejsc na wszystkie koncerty zostały zupełnie rozsprzedane.

W czasie swego ostatniego dwukrotnego pobytu w Polsce współdziałał mistrz Bronisław Huberman w utworzeniu Komitetu Miłośników Filharmonii Palestyńskiej w Polsce. Komitet Miłośników Filharmonii przeprowadził akcję finansową, mającą na celu pokrycie kosztów przejazdu kilkudziesięciu członków rodzin muzyków z Polski, zaangażowanych do Filharmonii. Ze względu na to, iż akcja ta nie dała na czas pożądanych rezultatów, a termin wyjazdu muzyków był ściśle określony, Komitet zmuszony był zaciągnąć krótkoterminową pożyczkę w wysokości kilku tysięcy złotych na pokrycie tych kosztów. Jest to zatym jedyna forma, w której grono chętnych ma możność finansowego poparcia tej pięknej placówki.

W chwili obecnej zwraca się Komitet do społeczeństwa żydowskiego, by, w uznaniu doniosłości podjętej przezeń akcji, hojnie wsparło fundusz Komitetu. Każdy ofiarodawca staje się tym samym członkiem-protektorem Filharmonii Palestyńskiej. Kwoty wpłacać należy na konto Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, P. K. O. Nr. 9.231 z dopiskiem: „dla Filharmonii Palestyńskiej".

Pierwszy koncert symfoniczny Filharmonii Palestyńskiej odbył się w Tel-Awiwie w dniu 26 grudnia ub. r. pod batutą Artura Toscaniniego. Odegrane były utwory Brahmsa, Mendelsohna i Schuberta. Mistrz Bronisław Huberman odegrał koncert Beethovena. Koncert powtórzony był również w dniu 30.XII. ub. r. w Jerozolimie (godz. 20.50 w/g czasu tutejszego) i w dniu 31.XII. ub. r. w Hajfie.

Koncert w Jerozolimie, t. j. dn. 30.XII. ub. r. był transmitowany przez Radio Jerusalem, fala 449,1 m. — 668 kcl.

Większe stacje radiowe w Europie i w Ameryce transmitowały powyższy koncert z Jerozolimy.

*   *
*

Z okazji otwarcia w dn. 26 grudnia b. r. Filharmonii w Tel-Awiwie prezes Leon Lewite wystosował w piątek dn. 25 grudnia b. r. do Bronisława Hubermana następującą depeszę w imieniu warszawskiego Komitetu Miłośników Palestyńskiej Orkiestry Symfonicznej.

Z okazji inauguracji Palestyńskiej Orkiestry Symfonicznej przesyłamy jej niestrudzonemu inicjatorowi i założycielowi, mistrzowi Hubermanowi, i jej pierwszemu dyrygentowi, genialnemu Toscaniniemu, wyrazy głębokiego hołdu, czci i uznania. Życząc nowej pięknej placówce i członkom orkiestry zupełnego powodzenia, wierzymy, iż wielki wyczyn mistrza Hubermana zostanie historycznym wkładem do skarbnicy odrodzonej kultury i wsławi twórczość żydowskiej Palestyny. — Komitet Miłośników Palestyńskiej Orkiestry Symfonicznej.

Przewodniczący: **Leon Lewite**

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

POLITYKA

SPRAWA DUMPINGU JAPOŃSKIEGO I NIEMIECKIEGO. Niejednokrotnie sprawa ta była omawiana na posiedzeniach Komisji Mandatowej. Ostatnio poruszył ją na posiedzeniu Izby Gmin pos. Pourit, wspominając, iż przedstawiciel W. Brytanii w Komisji Mandatowej wyjaśnił, iż tylko rząd W. Brytanii jest upoważniony do wprowadzenia restrykcyj i ograniczeń eksportu do Palestyny, tych krajów, które wystąpiły z Ligi Narodów. W odpowiedzi minister kolonij sir Ormbsy Gore oświadczył, iż rząd W. Brytanii nie ma zamiaru przedsięwziąć jakichkolwiek kroków w tym kierunku, albowiem nie ma podstaw do przypuszczeń, aby ograniczenia te przyniosły konkretne korzyści dla ludności palestyńskiej.

ROLNICTWO

NOWE TOWARZYSTWO KOLONIZACYJNE. Pod nazwą „Choresz we'-Boneh" powstało ostatnio w Tel-Awiwie nowe towarzystwo kolonizacyjne. Towarzystwo to ma za cel zarówno osadnictwo wiejskie, jak i miejskie. Szczególną uwagę poświęca towarzystwo rozbudowie gospodarki warzywnej. Osadnictwo miejskie opierać się będzie na budowie małych domków oraz bloków spółdzielczych na przedmieściach większych miast Palestyny. W skład zarządu towarzystwa wchodzą pp.: A. Cahane, N. Magnat, Dr. H. Farbstein, Inż. D. Kulman, i N. Wolkowski. Kapitał towarzystwa wynosi ŁP. 8.500.—

ROZBUDOWA UPRAWY WARZYW I ROŚLIN PASTWENYCH. W związku ze znacznym rozwojem gospodarki mleczarskiej daje się zaznaczyć wzrost produkcji roślin pastewnych.. Zwiększyły się znacznie tereny pod uprawę roślin pastewnych, w szczególności w okręgach południowych kraju.

W związku z coraz większym zapotrzebowaniem warzyw, uprawa ich stała się bardzo rentowna, co też znalazło swój wyraz w zwiększeniu terenów pod ich uprawę.

PRODUKCJA MLEKA W PALESTYNIE. Sfery gospodarcze Palestyny poświęcają ostatnio większą uwagę sprawom rozbudowy produkcji mleczarskiej w Palestynie. Stoi to w związku ze stałym wzrostem konsumcji. Zapotrzebowanie mleka wzrosło w ubiegłym roku o 50%, ceny zaś spadły o 20%. Obecnie toczą się pertraktacje między spółdzielnią „Golan" a spółdzielnią „Tnuwa" w sprawie ujednostajnienia i podniesienia cen, celem powiększenia rentowności tej gałęzi produkcji. Wyżej wspomniane spółdzielnie mają wspólnie wystąpić z dezyderatami do rządu palestyńskiego w sprawie podwyższenia stawki celnej na masło importowane z zagranicy.

POŻYCZKI DLA ROLNIKÓW. Rząd palestyński wyasygnował kwotę ŁP. 34.000.— na udzielenie pożyczek zubożałym rolnikom. Pieniądze te mają być przeznaczone na zakup nasion.

ROZWÓJ SPÓŁDZIELNI „PARDESS". Spółdzielnia „Pardess" liczy w chwili obecnej 840 członków, którzy posiadają ogółem 35.000 dunamów plantacyj cytrusowych. 94% ogólnego obszaru pod plantacje są owocodajne. Kapitał spółdzielni wynosi ŁP. 92.000, w tym ŁP. 53.000.— stanowią kapitał rezerwowy. W ostatnim sezonie cytrusowym spółdzielnia „Pardess" eksportowała 1.608.132 skrzynie owoców cytrusowych. Ilość ta stanowiła 60% ogólnego zbioru cytrusów z plantacyj żydowskich. Głównymi dostawcami spółdzielni „Pardes" były kolonie Rechowot, Nes-Ziona, Petach-Tikwa, Riszon-le-Zion i Che-

dera. Poza tym „Pardess“ dysponuje plantacjami w 15 innych osiedlach.

W nowym sezonie 1936/37 eksport spółdzielni „Pardess“ wyniesie najprawdopodobniej 2,½ miliona skrzyń owoców cytrusowych, w tym 450 tysięcy skrzyń grejpfrutów.

Spółdzielnia „Pardess“ czyni starania w kierunku zdobycia nowych rynków zbytu i rozbudowy już uzyskanych. W ostatnim roku rozbudował się w znacznej mierze rynek krajów skandynawskich. Spółdzielnia „Pardes“ partycypuje w 70% w eksporcie cytrusów palestyńskich do krajów skandynawskich. Belgia i Holandia również zakupiły większe transporty owoców cytrusowych w Palestynie. Sprawa eksportu owoców cytrusowych do Niemiec została ostatnio uregulowana umową z rządem niemieckim. Na podstawie tej umowy eksport owoców cytrusowych z Palestyny do Niemiec wyniesie w bieżącym roku 2,½ miliona marek, czyli około 270 tysięcy skrzyń. Obecnie toczą się pertraktacje z rządem francuskim w sprawie ustalenia kwoty dla importu cytrusów palestyńskich.

Spółdzielnia „Pardess“ zawarła ostatnio umowę z Rosją Sowiecką, na podstawie której spółdzielnia zakupiła milion skrzyń do pakowania pomarańczy, Rosja zaś sprowadziła z Palestyny 35.000 skrzyń owoców cytrusowych.

DZIAŁALNOŚĆ SPÓŁDZIELNI ROLNICZEJ „HACHAKLAI“. Ostatnio odbyło się ogólne zebranie spółdzielni rolniczej „Hachaklai“ w Petach-Tikwa. Ze złożonego sprawozdania za okres maj 1935 — maj 1936 wynika, iż spółdzielnia „Hachaklai“ w ubiegłym roku rozwinęła bardzo ożywioną działalność. Udzielono pożyczek na kwotę ŁP. 65.000.— Kapitał spółdzielni wynosi w chwili obecnej ŁP. 20.000.— Nieruchomości spółdzielni mają wartość ŁP 6.000.—. Spółdzielnia przeprowadza opakowanie cytrusów dla wszystkich swoich członków. W ubiegłym sezonie spółdzielnia eksportowała 65,% wszystkich owoców cytrusowych swoich członków, przy czym osiągnięto średnią cenę w wysokości 404 mils. pal. fob. czyli o 26 mils. więcej, niż w sezonie roku poprzedniego. W roku bieżącym spółdzielnia zdobyła szereg nowych członków i jej eksport wyniesie około 300.000 skrzynek owoców cytrusowych.

Ogólne zebranie wybrało na dyrektora spółdzielni p. M. Chejfeca.

PRZEMYSŁ

FINANSOWANIE PRZEMYSŁU PALESTYŃSKIEGO. Według doniesień prasy palestyńskiej szereg angielskich towarzystw ubezpieczeniowych postanowiło wyznaczyć w bieżącym roku większe kapitały na finansowanie niektórych gałęzi przemysłu palestyńskiego. Według oświadczenia p. I. M. Tocatly'ego, właściciela „Insurance and Finance Office“, który jest równocześnie przedstawicielem szeregu angielskich towarzystw ubezpieczeniowych, towarzystwa reprezentowane przez niego, udzieliły w ubiegłym roku pożyczek około pół miliona funtów na hipoteki miejskie. Po ostatnio odbytej konferencji p. Tocatly'ego w Londynie, angielskie towarzystwa ubezpieczeniowe postanowiły rozszerzyć znacznie zasięg ich działalności w Palestynie, a w pierwszym rzędzie zainteresować się rozbudową przemysłu krajowego, który ma duże możliwości rozwoju.

PRODUKCJA ARTYKUŁÓW TYTONIOWYCH. W pierwszych 3 kwartałach b. r. produkcja artykułów tytoniowych wykazała spadek, wynosząc 225.984 kg. wobec 236.424 kg. w tymże okresie r. 1935.

Według poszczególnych artykułów produkcja ta przedstawia się jak następuje:

	3 kwart. 1935	3 kwart. 1936
	w tonnach	
Papierosy	526,2	603,4
Tytoń	13,4	11,6
Tombak	67,8	57,3
Tabaka	5,8	6,2
Cygara	1,2	1,6
Heisheh	1,0	0,3
Ogółem	615,4	680,4

WZROST KONSUMCJI PRĄDU ELEKTRYCZNEGO. Konsumcja prądu elektrycznego wzrosła z 6,75 milionów kw/g. w lipcu do 7,69 milionów kw/g. w sierpniu b. r. W porównaniu z sierpniem 1935 r. konsum-

cja prądu wzrosła o 30%. Szczególnie wzrosła konsumcja prądu dla celów nawadniających i przemysłowych w okręgach: Tel-Awiw i Haifa.

W pierwszych 8 mięsiącach b. r. konsumcja prądu elektrycznego w poszczególnych okręgach przedstawiała się (w tysiącach kw./godz.), jak następuje:

	stycz.-sierp. 1935	stycz.-sierp. 1936	
Tel-Awiw	25.122	20,444	+23%
Haifa	15,380	10,232	+50%
Okr. Jordanu	1,445	893	+62%
Jerozolima	2,702	2,010	+34%
ogółem	44,649	33,579	+33%
z tego			
prąd na cele przemysł.	17,994	3,688	+31%
prąd na cele nawadn.	15,052	11,045	+36%

Wzrost konsumcji prądu elektrycznego w pierwszych 8 miesiącach b. r. wyniósł, jak widać, 33%.

NOWA FABRYKA ZAPAŁEK. Według informacyj prasy arabskiej dwaj Arabowie Khuri i Batisz z Nazaretu, właściciele fabryki papierosów, przystępują obecnie do budowy fabryki zapałek.

Również pp. Hamdi Nabulsi i jego wspólnik Canaan, dwaj kupcy arabscy z Jaffy, zamierzają założyć fabrykę zapałek w Nablusie. Maszyny zostały sprowadzone od firmy Banny w Aleksandrii.

ŻYDOWSKI PRZEMYSŁ ZAPAŁCZANY W PALESTYNIE. W Riszon le Zion powstała ostatnio nowa fabryka zapałek. Założycielami jej są pp. Birsowski, Weiss (z firmy Haszkaa) i Feldman. Inż. Freudenthal z Litwy nabył plac w Petach Tikwa w celu wybudowania fabryki zapałek.

Firma „Nur" zamierza zbudować nową fabrykę zapałek na pograniczu Jaffy i Tel-Awiwu. Fabryka w Akko ma przejść w posiadanie Arabów, produkty jej przeznaczone są na rynek arabski.

Rynek arabski był dotychczas zaopatrywany przez egipskie i syryjskie zapałki.

RUCH BUDOWLANY

RUCH BUDOWLANY W WRZEŚNIU I PAŹDZIERNIKU B. R. Ruch budowlany w Palestynie w ostatnich miesiącach zmalał. Ruch ten we wrześniu i w październiku b. r. w porównaniu z odpowiednimi miesiącami r. 1935 przedstawiał się w 4 największych miastach Palestyny, jak następuje:

Wrzesień		Październik	
1935	1936	1935	1936
w m²		w m²	
20,678	8,760	8,426	4,701
34,811	18,855	33,755	18,602
18,214	16,981	26,400	15,688
6 015	—	6,772	715
79,718	44,576	75,353	39,706

W okresie styczeń-sierpień 1936 r. obszar zabudowany w wyżej wspomnianych 4 miastach Palestyny wynosił 67,665 m² wobec 111,717 m² w tymże okresie r. 1935.

HANDEL

WZROST EKSPORTU PALESTYŃSKICH ARTYKUŁÓW PRZEMYSŁOWYCH. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące eksportu Palestyny w sierpniu b. roku.

Według tych danych wynika, iż w miesiącu tym wzrósł w znacznej mierze eksport artykułów przemysłowych. Na szczególną uwagę zasługuje wzrost eskportu następujących artykułów przemysłowych:

	sierpień 1935 ŁP.	sierp. 1936 ŁP.
Oleje jadalne	4,402	9,072
Wyr. żel. i metal.	622	1,527
Nici i przędza baweł.	162	2,843
Wyroby jedwabne	—	738
Esencje	150	1,521
Wyroby druk.	1,496	2,981

WZROST IMPORTU PALESTYNY. Import Palestyny wykazał we wrześniu b. r. wzrost i wyniósł ŁP. 1,00 milionów wobec ŁP. 0,87 milionów w sierpniu b. r.

WZROST PROTESTOWANYCH WEKSLI. Ostatnio ogłoszone zostały dane oficjalne, dotyczące protestowanych weksli w Palestynie.

Według tychże danych ilość protestowanych weksli w 4 największych miastach Palestyny, w poszczególnych miesiącach b. r. w porównaniu z r. 1935 przedstawiała się, jak następuje:

	Jerozolima		Tel-Awiw	
	1935	1936	1935	1936
Styczeń	95	111	137	411
Luty	90	111	104	348
Marzec	89	110	129	378
Kwiecień	78	130	114	354
Maj	75	189	225	470
Czerwiec	84	122	141	663
Lipiec	77	98	195	508
Sierpień	88	72	117	485
Wrzesień	97	66	314	381
	773	1.018	1.476	3.998

	Hajfa		Jaffa	
	1935	1936	1935	1936
Styczeń	888	213	103	288
Luty	58	195	103	209
Marzec	63	186	97	203
Kwiecień	99	313	72	160
Maj	104	187	91	176
Czerwiec	99	178	72	108
Lipiec	105	191	70	110
Sierpień	133	172	92	87
Wrzesień	221	165	151	93
	970	1.800	851	1.434

Należy podkreślić, iż od lipca b. r. zmniejszyła się ilość protestowanych weksli, we wrześniu zaś ilość ich była mniejsza, aniżeli w tymże miesiącu r. 1935.

EKSPORT POTASU I BROMU. Eksport potasu i bormu t-wa „Palestine potash Co." Ltd. przedstawiał się w pierwszych 3 kwartałach b. r. w porównaniu z tymże okresem roku poprzedniego, jak następuje:

	3 kwartały 1935		3 kwartały 1936	
	Ton	ŁP.	Ton	ŁP.
Potas	11.086	46,592	10,815	57,515
Brom	277	12,451	281	19,534
Ogółem	—	59,043	—	77,049

Pod względem ilościowym eksport potasu zmalał w bieżącym roku w stosunku do roku ubiegłego, wzrosła natomiast jego wartość w związku ze zwyżką cen na ten artykuł na rynkach światowych.

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY W PIERWSZYCH TRZECH KWARTAŁACH 1936 r. Import Palestyny w okresie styczeń—sierpień 1936 wykazał znaczny spadek, natomiast we wrześniu b. r. import wykazał tendencję zwyżkową, wynosząc ŁP. 1.004.258 wobec ŁP. 868.616 w miesiącu poprzedzającym. W porównaniu z sierpniem r. b. powiększył się we wrześniu r. b. przede wszystkim import owoców oleistych, wyrobów włókienniczych i nawozów.

Import artykułów spożywczych we wrześniu r. b. był nawet wyższy niż w roku ubiegłym, podczas gdy import gotowych wyrobów przemysłowych spadł o przeszło 50% w porównaniu z tymże okresem r. ub.

Eksport Palestyny we wrześniu 1936 powiększył się i wyniósł ŁP. 72.319 wobec ŁP. 63.850 w sierpniu i ŁP. 55.790 we wrześniu r. ub. Szczególnie wzrósł eksport wyrobów przemysłowych (wino, oleje spożywcze, zęby sztuczne, potas, brom, mydło do prania).

Poniżej podajemy cyfry odnośnie importu i eksportu w pierwszych 3-ch kwartałach 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. ub. (w Ł. P.):

IMPORT	1—3 kwartał 1936	1—3 kwartał 1935
Artykuły spożywcze napoje tytoń	2.432.156	2.503.518
Surowce	698.531	1.035.397
Gotowe wyroby przemysłowe	4.634.899	8.091.433
Artykuły nieklasyfikowane	1.835.255	1.366.966
Ogółem	9.600.841	12.997.314

EKSPORT	1—3 kwartał 1936	1—3 kwartał 1935
Artykuły spożywcze, napoje, tytoń	2.109.059	3.103.149
Surowce	108.227	65.690
Gotowe wyroby przemysłowe	347.775	328.197
Artykuły nieklasyfikowane	257.744	119.572
Ogółem	2.822.805	3.616.608

Ogółem import w 3-ch kwartałach 1936 spadł w stosunku do poprzedniego okresu o 26,1%, import artykułów spożywczych o 2,9%, import surowców o 32,5%, import wyrobów gotowych o 42,7%. Powiększył się natomiast znacznie import towarów nieklasyfikowanych w porównaniu z rokiem ubiegłym o 34,%, co tłumaczy się zwiększonym zapotrzebowaniem wojska.

Eksport i reeksport zmniejszył się w pierwszych 3-ch kwartałach 1936 r. w stosunku do roku 1935 o ŁP. 0,79, t. j. o 22%, na skutek zmniejszonego eksportu cytrusów w ubiegłym sezonie. Eksport surowców i gotowych fabrykatów i towarów nieklasyfikowanych znacznie wzróśł.

Import głównych artykułów w pierwszych 3-ch kwartałach 1936, w porównaniu z rokiem 1935, przedstawiał się jak następuje:

	1—3 kwartał 1936	1—3 kwartał 1935
Ryż	96.280	136.057
Bydło na ubój	388.082	381.524
Cukier	119.869	123.344
Węgiel	38.697	65.249
Nasiona oleiste	176.520	165.554
Cement	92.994	234.322
żelazo w sztabach i prętach	213.033	464.487
Rury żelazne	122.424	335.147
Wyroby sanitarne	77.912	77.851
Wyroby elektryczne	284.091	359.741
Maszyny rolnicze	32.824	56.666
Maszyny przemysł.	458.459	805.007
Drzewo budulcowe	139.287	411.198
Tkaniny bawełniane	198.988	408.062
Tkaniny jedwabne	117.266	240.266
Tkaniny wełniane	96.065	190.672
Nafta	145.655	143.425
Benzyna	158.939	207.537
Automobile	133.963	456.081
Części automobilowe	49.243	102.184
Opony gumowe	36.040	63.756
Nawóz sztuczny	53.105	74.810

Zmalał szczególnie import cementu, sztab i rur żelaznych, drzewa budulcowego i wyrobów włókienniczych.

PALESTYSKO-LITEWSKIE STOSUNKI HANDLOWE. W ostatnich latach daje się zaznaczyć pewne ożywienie w stosunkach handlowych między Palestyną a Litwą. Do roku 1932 stosunki te były bardzo luźne.

Według danych statystycznych rządu litewskiego eksport z Litwy do Palestyny przedstawiał się w ostatnich latach, jak następuje:

1933	372,500	litów
1934	781,300	„
1935	2,054,600	„
1936 (8 miesięcy)	1,964,700	„

Szczególnie wzrósł eksport masła litewskiego, do Palestyny, który wynosi ostatnio 90% całego eksportu masła litewskiego. Palestyna partycypowała w eksporcie Litwy w wysokości 1,35%, zajmując 13-te miejsce.

Import natomiast Litwy z Palestyny jest nadal nieznaczny. Wynosił on w roku 1934 około 100.000 litów, w r. 1935 — 254.000 litów (na skutek zakupu większego transportu tytoniu palestyńskiego), a w pierwszych 8 miesiącach 1936 r. — 117.400 litów. Rząd litewski odnosi się do importu pomarańczy i grajpfrutów, jak do importu artykułów luksusowych.

Bilans handlowy między Palestyną a Litwą kształtował się w r. 1935 dodatnio

na korzyść Litwy, wykazując saldo 1.847,300 litów.

Do roku 1922 Litwa w ogóle nie eksportowała masła do Palestyny. W roku 1935 eksport masła litewskiego do Palestyny wynosił 873 tonn, stanowiąc 1/3 zapotrzebowania rynku palestyńskiego. Palestyna partycypowała w r. 1935 w eksporcie masła litewskiego w wysokości 8%. Poza tym importuje Palestyna masło litewskie drogą pośrednią, przez Anglię. Ilości tego masła nie są objęte wyżej przytoczonymi danymi statystycznymi. Podczas gdy w r. 1934 Łotwa zajęła 2 miejsce w imporcie masła do Palestyny Litwa zaś trzecie, w r. 1935 Litwa wyprzedziła Łotwę, zajmując drugie miejsce.

W roku bieżącym eksport masła litewskiego do Palestyny nadal wzrósł tak, iż według szacunku do połowy listopada 1936 roku wynosił on około 900 ton. Poza tym należy wspomnieć, iż Litwa w ostatnich latach zaczęła eksprtować większe transporty masła i do Syrii. Masło litewskie jest bardziej odpowiednie dla rynku palestyńskiego, niż masło australijskie, ze względu na krótszy czas trwania transportu, na gatunek, który jest bardziej przystosowany do gorącego klimatu, oraz na opakowanie (mniejsze paczki, łatwiejsze do zbytu).

Litwa eksportuje małe ilości sera. W ostatnich latach podjęto próby eksportowania do Palestyny bydła na ubój. Sfery gospodarcze Litwy interesują się również możliwością eksportu jaj oraz nasion lnianych do Palestyny.

Eksport Palestyny do Litwy obejmuje w 66% liście tytoniu. Owoce cytrusowe stanowią zaledwie 28% ogólnego eksportu.

Cytrusy palestyńskie zajmują w ogólnym imporcie cytrusów do Litwy 40%. Pomarańcze i grejpfruty importuje Litwa głównie z Ameryki. Konsumcja owoców cytrusowych na Litwie jest minimalna. Litwa zajmuje pod tym względem ostatnie miejsce wśród krajów Europy. Konsumcja na jedną głowę wynosi 76 gramów.

PALESTYŃSKO - NIEMIECKIE STOSUNKI HANDLOWE. Import Palestyny z Niemiec w pierwszych 3 kwartałach r. 1936 wynosił ŁP. 1.429,910 wobec ŁP. 1.595,748 w tymże okresie r. 1935.

Import z Niemiec zmalał we wspomnianym okresie tylko o 10%, mimo iż ogólny import Palestyny zmniejszył się o wiele znaczniej, przeto też udział Niemiec w ogólnym imporcie Palestyny wyniósł w pierwszych 3 kwartałach b. r. 14,9% wobec 12,3% w tymże okresie r. 1935.

PALESTYŃSKO-RUMUŃSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Eksport z Rumunii do Palestyny wzrasta z roku na rok. Wśród krajów eksportujących do Palestyny Rumunia zajmuje piąte miejsce po Anglii, Niemczech, Stanach Zjednoczonych i Syrii.

W pierwszych 3 kwartałach 1936 r. Rumunia wyprzedziła Stany Zjedn. i Syrię, zajmując trzecie miejsce w eksporcie do Palestyny. W r. 1929 eksport Rumunii do Palestyny wynosił ŁP. 189.000, w r. 1931 — ŁP. 360.000, w r. 1933 — ŁP. 582.000, w r. 1935 — ŁP. 1.208.000. W okresie 1929—1935 eksport z Rumunii do Palestyny wzrósł sześciokrotnie.

W pierwszych 3 kwartałach r. b. eksport z Rumunii do Palestyny wykazał w porównaniu z tymże okresem roku ubiegłego spadek, jednak procentowo wzrósł on z 7% do 8%.

Eksport z Rumunii do Palestyny obejmuje główne artykuły importu Palestyny, co ilustruje poniższa tabela (w Ł. P.):

	Ogólny import Palestyny 1935	z tego z Rumunii
Bydło na ubój	296.990	173.084
Ptactwo na ubój	133.479	64.179
Drzewo budulcowe	500.137	251.136
Komplety skrzynk.	388.776	166.235
Oleje i smary	121.554	62.850
Benzyna	275.209	184.841
Nafta	199.494	194.996

Jak z powyższego zestawienia wynika, Rumunia pokrywa w 60% zapotrze-

bowanie Palestyny bydła na ubój, prawie że w 50% — zapotrzebowanie ptactwa na ubój, drzewa budulcowego, kompletów skrzynkowych, olejów i smarów i t. p., w 2/3 zapotrzebowanie benzyny i prawie że całe zapotrzebowanie nafty.

Eksport z Palestyny do Rumunii wyniósł w r. 1935 ŁP. 92.000, czyli mniej niż 8% ogólnego eksportu rumuńskiego do Palestyny. Eksport cytrusów z Palestyny do Rumunii jest ograniczony kontyngentami i wyniósł w r. 1935 ŁP. 100.000 (ogólny kontyngent dla importu z Palestyny wyniósł w Rumunii w r. 1935 — ŁP. 130.000).

Wielka dysproporcja między importem a eksportem w stosunkach handlowych między Palestyną a Rumunią wywołała duże niezadowolenie w sferach gospodarczych Palestyny.

SYTUACJA NA RYNKU CYTRUSOWYM. Do dnia 28 listopada b. r. eksport owoców cytrusowych przedstawiała się, jak następuje:

Pomarańcze	348.137	skrzyń
Grejpfruty	300.920	„
Cytryny i in.	32.591	„
Ogółem	681,848	skrzyń

Przez port jafski wysłano 224,594 skrzyń, przez port tel-awiwski — 5.226 skrzyń, przez port hajfski 417,131 skrzyń, przez Port-Said — 34,697.

Na rynku angielskim płacono:

pomarań.	144	szt. w skrz.	9/- - 10/6	szyl.
	150	„ „	9/6 - 10/9	„
	180/240	„ „	9/- - 9/11	„
grejfruty	64	„ „	11/- - 12/3	szyl.
	80	„ „	9/6 - 12/6	„
	96	„ „	9/- - 10/9	„

EKSPORT GREJPFRUTÓW. Ostatnio wysłane zostały z Palestyny większe transporty grejpfrutów. Ceny tego owocu pozostają na tym samym poziomie. Grejpfruty są obecnie przeważnie kierowane do Anglii, gdzie znajdują łatwy zbyt.

PROPAGANDA CYTRUSÓW PALESTYŃSKICH NA RYNKACH ŚWIATOWYCH. W związku z szybkim wzrostem produkcji owoców cytrusowych w Palestynie, sprawa znalezienia nowych rynków zbytu i odpowiedniej propagandy na rynkcah światowych, jest nader aktualna. Sfery gospodarcze Palestyny wykazują wielkie zainteresowanie dla tej sprawy. Ostatnio odbyły się zebrania zarówno plantatorów, jak i eksporterów, na których podniesiono konieczność wzmożenia propagandy owoców cytrusowych na rynkach niektórych krajów Europy.

Dotychczas przeznaczono ŁP. 15.000.— rocznie na propagandę palestyńskich owoców cytrusowych w Anglii, natomiast dla innych krajów kontynentu wyasygnowano ŁP. 200—300 dla każdego kraju. Poza tym dotychczas nie przeprowadzono propagandy przez radio i w kinach. W roku bieżącym wobec podwyższenia opłaty, pobieranej na rzecz propagandy, od 3 do 3,½ mils. od skrzynki, propaganda jest znacznie rozszerzona.

ANGLIA DOBRYM RYNKIEM DLA CYTRUSÓW PALESTYŃSKICH. Od szeregu lat rynek angielski kształtuje się pomyślnie dla eksportu cytrusów palestyń-W bieżącym roku wzrosły możliwości eksportowe dla cytrusów palestyńskich, a to ze względu na trudności importowe z Hiszpanji, jak również na wzrost cen jabłek amerykańskich o 25%. Zwiększone możliwości zbytu powstały także ze względu na ogólną poprawę sytuacji gospodarczej w Anglii, na zmniejszenie bezrobocia i na wzrost siły nabywczej ludności.

MOŻLIWOŚCI ZBYTU DLA POMARAŃCZY PALESTYŃSKICH. W związku z wojną domową w Hiszpanii istnieją duże możliwości zbytu pomarańczy palestyńskich na rynkach europejskich. Gorzej przedstawia się sprawa grejpfrutów, bowem ich zbiór tegoroczny wyniesie już 1,¼ miliona skrzyń (80% pochodzi z plantacyj żydowskich); Anglia jest w stanie skonsumować 30.000 skrzyń tygodniowo, w/g szacunku zakupi naj-

prawdopodobnie nie więcej niż 200.000 skrzyń. Należy też wspomnieć, iż z początkiem bieżącego sezonu ukazały się na rynkach europejskich większe transporty grejpfrutów z Jamajki, Portorica i innych terenów plantacyjnych. Z tego względu spadły ceny grejpfrutów na rynkach światowych.

IMPORT WYROBÓW METALURGICZNYCH. Rząd palestyński ogłosił ostatnio dokładną statystykę importu i eksportu za rok 1935, na podstawie której można ustalić udział poszczególnych krajów w handlu zagranicznym Palestyny.

Import wyrobów żelaznych według poszczególnych krajów pochodzenia przedstawiał się w r. 1935 w porównaniu z rokiem 1934, jak następuje:

	1935		1934	
	w funtach palestyńskich			
Ogółem	1.767.677		1.328.206	
W. Brytania	114,121	6%	82,658	6%
Belgia	367.817	21%	353.020	27%
Niemcy	727.577	41%	346.520	26%
Polska	117.068	7%	59.837	5%
Czechosłowacja	64.903	4%	98.828	7%
Inne kraje	376.191	21%	387.343	29%

Z powyższego zestawienia widać, iż w roku 1935 wzrósł szczególnie import wyrobów żelaznych z Niemiec, a mian. z 26% na 41%. Import z W. Brytanii utrzymał się na tym samym poziomie, import zaś z Polski wzrósł z 5% do 7%, natomiast zmalał import z Belgii i Czechosłowacji.

Import wyrobów żelaznych do Palestyny obejmuje w 35% żelazo w sztabach i prętach, w 30% rury żelazne i ich łączniki, a w 35% inne wyroby żelazne.

Udział poszczególnych krajów w imporcie wyrobów żelaznych do Palestyny w r. 1935 według wyżej wspomnianych kategoryj przedstawiał się, jak następuje (w Ł. P.):

	żelazo w sztabach i prętach	rury żelazne i ich łączniki	inne wyroby żelazne
W. Brytania	2.758	38.919	72.444
Belgia	194.492	18.871	154.454
Niemcy	232.412	332.548	162.617
Polska	60.959	25.467	30.642
Czechosłowacja	—	32.009	32.894
Inne kraje	123.786	47.590	204.815
	614.407	495.404	657.866

W imporcie rur żelaznych do Palestyny Niemcy zajęli już w r. 1934 pierwsze miejsce, następne miejsca zajmowały Czechosłowacja, Polska i Anglia, w r. 1935 Niemcy zajmowały nadal pierwsze miejsce w imporcie Palestyny tychże wyrobów, powiększając swój udział w $2^1/_2$ razy. Następne miejsca zajęły w r. 1935 Anglia, Czechosłowacja i Polska.

Należy podkreślić, iż Niemcy zajmują również pierwsze miejsce w imporcie Palestyny innych wyrobów żelaznych, drugie miejsce zajmuje Belgia, przy czym jej eksport tych wyrobów do Palestyny jest prawie równy eksportowi z Niemiec.

Niemcy eksportują głównie gwoździe, piece, okucia budowlane, wyroby kanalizacyjne, Belgia — galwanizowane płyty żelazne, gwoździe, wyroby sanitarne i drut, Anglia — żelazo surowe, meble żelazne, artykuły sanitarne i in.

FINANSE I BANKOWOŚĆ

ZMNIEJSZENIE SIĘ OBIEGU PIENIĘŻNEGO W LISTOPADZIE B. R. W ostatnich miesiącach b. r. obieg pieniężny w Palestynie utrzymywał się prawie na jednym poziomie. W listopadzie b. r. obieg pieniężny w Palestynie zmalał o $7^1/_2$%, a mian. z ŁP. 6.041.135 w końcu października do ŁP. 5.771.135 w końcu listopada.

NOWY BANK W HAJFIE. W Hajfie powstał obecnie p. n. Hoffnung's Bank, Ltd. nowy bank, który zajmuje się wszelkimi operacjami bankowymi.

POŚWIĘCENIE NOWEGO GMACHU BARCLAYS BANKU. W tych dniach odbyła się w Tel-Awiwie uroczystość poświęcenia nowego gmachu Barclays Banku, mieszczącego się w centrum Tel-Awiwu, na rogu ul. Allenby i Achad Haam.

W uroczystościach brali udział przedstawiciele sfer gospodarczych Palestyny, poszczególnych instytucyj oraz burmistrz Tel-Awiwu, I. Rokach.

Nowowybudowany gmach przedstawia się zarówno zewnętrznie, jak i wewnętrznie imponująco i jest drugim gmachem Barclays Banku w Palestynie. (Pierwszym jest gmach w Jerozolimie). Barclays Bank przystępuje obecnie do budowy nowego gmachu w Hajfie.

KOMUNIKACJA

ROZBUDOWA PORTU TEL-AWIWSKIEGO. Budowa portu postępuje w szybkim tempie. Eksporterzy żydowscy wysunęli do rządu palestyńskiego żądania w sprawie zintensyfikowania tej budowy, albowiem nadal podtrzymują swoją decyzję wysyłania transportów za granicę wyłącznie przez porty hajfski i tel-awiwski, z pominięciem portu jafskiego.

ZMNIEJSZONE WPŁYWY KOLEI PALESTYŃSKICH. Dochody brutto kolei palestyńskich w sierpniu r. b. wynosiły ŁP. 63.504, wydatki zaś — ŁP. 65.960, podczas gdy w tymże okresie r. 1935 dochody wynosiły ŁP. 67.913, wydatki zaś — ŁP. 47.376. Zmniejszenie się wpływów kolei palestyńskich wypływa w pierwszym rzędzie z osłabienia ruchu pasażerskiego.

W pierwszych 5 miesiącach roku budżetowego 1936/37 (kwiecień-sierpień) w porównaniu z tymże okresem roku budżetowego 1935/36 dochody kolei palestyńskich przedstawiały się, jak następuje:

	ŁP.	ŁP.
Dochody brutto	337,600	334,312
Wydatki bieżące	225,148	263,163
Nadwyżka brutto	112,452	71,149

Zestawienie powyższe wskazuje, iż nadwyżki brutto kolei palestyńskich w okresie kwiecień-sierpień b. r. zmalały o 37% w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

Ilość pasażerów na kolejach palestyńskich we wspomnianym okresie wynosiła 1.115.276, (w tymże okresie r. 1935 — wynosiła 1.127.231), tonaż zaś 332,745 (409,536). Szczególnie zmalał transport artykułów budowlanych, natomiast wzrósł transport artykułów żywnościowych.

IMIGRACJA

IMIGRACJA W PIERWSZYCH 10 MIESIĄCACH 1936 ROKU. W przeciągu pierwszych 10 miesięcy b. r. ilość imigrantów, przybyłych do Palestyny, wynosiła 29,488 wobec 54,830 w tymże okresie 1935 roku.

W październiku ilość imigrantów, przybyłych do Palestyny wynosiła 1,532. Liczba ta obejmuje również 136 turystów, którzy zalegalizowali swój pobyt w kraju. Wśród przybyłych w październiku imigrantów było 146 kapitalistów z kapitałem conajmniej ŁP. 1.000, 191 robotników, 213 studentów, 566 krewnych obywateli palestyńskich.

LUDNOŚĆ

LUDNOŚĆ PALESTYNY. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące ludności w Palestynie. Według tychże danych na dzień 1 października 1936 r. ilość mieszkańców w Palestynie wynosiła 1.279,410 dusz, z tego 376,786 Żydów, czyli 29,5%. Warto zaznaczyć, iż według danych rządu palestyńskiego na początku tegoż roku ilość mieszkańców wynosiła 1.241,361 dusz, z czego 355,152 Żydów.

Ilość urodzeń w pierwszych 3 kwartałach b. r. wynosiła 40,257 (7.789 Żydów), zgonów 14.565 (2.426 Żydów), przyrost

naturalny wynosił więc 25.692 (5.363 Żydów).

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

ZWIĘKSZONE WYDATKI RZĄDU PALESTYŃSKIEGO NA UTRZYMANIE POLICJI. Wydatki rządu palestyńskiego na utrzymanie policji oraz więzień wynosiły w okresie kwiecień—październik b. r. ŁP. 433.438, wobec ŁP. 287.239 w tymże okresie roku ubiegłego, czyli wzrosły o 50%. Wydatki na obronę kraju wzrosły z ŁP. 83.414 do ŁP. 133.500, na utrzymanie straży pogranicznej transjordańskiej wzrosły z ŁP. 100.504 do 103.793. Ogółem wydatki na te trzy pozycje wzrosły w omawianym okresie o około ŁP. 200.000.

Wszystkie wydatki rządu palestyńskiego w okresie kwiecień—październik b. r. w porównaniu z tymże okresem roku ubiegłego wzrosły z ŁP. 2.124.420 do ŁP. 2.366.314. Dochody rządu palestyńskiego w tymże okresie wynosiły ŁP. 2.352.119, tak, iż deficyt rządu wyniósł w wspomnianym okresie około ŁP. 14.000. Dochody z ceł zmalały z ŁP. 1,71 do ŁP. 1,02 miliona, z podatków i licencyj— z ŁP. 0,60 do ŁP. 0,38 miliona, z opłat i t. p. z ŁP. 0,53 do ŁP. 0,34 miliona.

DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO Z OPŁAT CELNYCH. Dochody rządu palestyńskiego z opłat celnych w poszczególnych miesiącach roku budżetowego 1936/37 przedstawiały się, jak następuje:

kwiecień —	ŁP.	154,595
maj —	„	132,142
czerwiec —	„	134,215
lipiec —	„	135,546
sierpień —	„	128,294
wrzesień —	„	136,355
październik	„	198,000

Wzrost dochodów rządu palestyńskiego z opłat celnych w ostatnich miesiącach tłumaczy się normalizację życia gospodarczego, i zwiększeniem się importu towarów zagranicznych.

UBEZPIECZENIA

ROZWÓJ TOWARZYSTWA UBEZPIECZENIOWEGO „JUDEA INSURANCE Co.". Towarzystwo Ubezpieczeń „Judea Insurance Co." wykazało w ubiegłym roku znaczny rozwój. Utworzyło ono specjalny wydział dla ubezpieczeń dzieci, który wykazał znaczną aktywność. Towarzystwo przeprowadziło ożywioną propagandę, wydało miesięcznik p. n. „Joung Judea" oraz 6 broszur poświęconych zagadnieniom zdrowotnym młodzieży. W lecie b. r. tow. „Judea" zorganizowało kolonię letnią dla 200 dzieci w wieku od 1 roku. Dzieci przebywały na kolonii od 2—4 tygodni.

W ciągu 10-letniego okresu swego istnienia towarzystwo ubezpieczeniowe „Judea" wypłaciło ŁP. 19.000 tytułem ubezpieczeń dla rodzin zmarłych właścicieli polis ubezpieczeniowych, ŁP. 11.000 — właścicielom polis, ŁP. 55.000 udzieliło właścicielom polis w postaci pożyczek, a kwotę ŁP. 48.000 towarzystwo ubezpieczeniowe inwestowało w hipotekach.

Tow. Ubezp. „Judea" przystępuje obecnie do zorganizowania nowego wydziału t. zw. ubezpieczeń ludowych, opierających się na drobnych premiach miesięcznych.

W r. 1936 szereg osób, ubezpieczonych poprzednio w tow. „Phoenix" przeniosło się do tow. „Judea". Pod koniec roku ogólna suma dokonanych ubezpieczeń wyżej wspomnianych osób wyniosła ŁP. 45.000.

Ilość polis towarzystwa „Judea" wynosi w chwili obecnej 4.600 wobec 4.000 w roku 1935. Ogólny portfel ubezpieczeniowy wynosi ŁP. 752.000. Fundusz rezerwowy towarzystwa wynosił w końcu

r. 1935 ŁP. 89.000 wobec ŁP. 3.000 w końcu r. 1925 (roku założenia towarzystwa).

RÓŻNE

ILOŚĆ RADIOSŁUCHACZY W PALESTYNIE. Na dzień 1 listopada b. r. ilość zarejestrowanych radiosłuchaczy w Palestynie wynosiła 18.846. W okresie od stycznia do lipca b. r. przybywało miesięcznie od 600 do 1.000 nowych radiosłuchaczy, a w okresie od sierpnia do października od 400 do 500.

Warto podkreślić, iż 62% nowych radiosłuchaczy żądało audycji w języku hebrajskim, 28% w języku angielskim, a zaledwie 10% w języku arabskim.

TRANSJORDANIA

RUROCIĄG NAFTOWY. Parlament transjordański odrzucił wniosek wyznaczenia ŁP. 15.000 na ochronę mossulskiego rurociągu naftowego, przechodzącego przez terytorium Transjordanii.

SYRIA

ROZBUDOWA GOSPODARKI SYRYJSKIEJ. Delegacja syryjska, która ostatnio bawiła w Paryżu, zainteresowała sfery finansowe Francji możliwościami inwestycyjnymi w Syrii. Szereg kapitalistów francuskich wyraziło swoją zgodę na finansowanie gospodarki syryjskiej.

UTWORZENIE TOWARZYSTWA UBEZPIECZENIOWEGO. Grupa kapitalistów syryjskich przystąpiła do utworzenia wielkiego syryjskiego towarzystwa ubezpieczeniowego.

SYRYJSKO-NIEMIECKIE STOSUNKI HANDLOWE. Od dłuższego czasu toczyły się w Paryżu pertraktacje między przedstawicielem Wysokiego Komisarza Syrii a przedstawicielami rządu niemieckiego w sprawie uregulowania stosunków handlowych między obu krajami. Jak donosi prasa syryjska, pertraktacje te doprowadziły do konkretnych rezultatów, doszło bowiem do porozumienia w sprawach zasadniczych. Wkrótce ma udać się do Berlina przedstawiciel Syrii, celem definitywnego podpisania umowy.

OŻYWIENIE STOSUNKÓW HANDLOWYCH MIĘDZY SYRIĄ A PALESTYNĄ. W ostatnich miesiącach zanotowano większe zakupy towarów syryjskich przez Palestynę. Szczególnie wzrosły zakupy pończoch, obuwia i mąki, Ceny mąki wzrosły ostatnio na rynku syryjskim o 12%.

IMPORT SAMOCHODÓW. Import samochodów do Syrii maleje w ostatnich latach. I tak, gdy w r. 1928/29 import wynosił około 2.000 samochodów, w roku 1930/31 — 1.200, a w r. 1936 wyniesie według szacunku około 800.

Ilość samochodów w Syrii na początku bieżącego roku wynosiła 9.124, w tym 6.804 samochodów osobowych, 498 autobusów i 1.822 samochodów ciężarowych.

RUCH OKRĘTOWY W PORTACH SYRYJSKICH. W trzecim kwartale b r. ruch okrętowy w portach syryjskich w porównaniu z tymże okresem r. 1935 przedstawiał się, jak następuje:

	Ilość okrętów		Tonaż	
Bejrut	250	296	624,457	615,857
Trypolis	130	160	318,938	369,565
Aleksandretta	73	78	106,793	113,321
Lattakia	20	23	23,726	21,882
Ogółem	473	557	1.073,914	1.120,625

EGIPT

ROZBUDOWA PLANTACYJ OWOCOWYCH. Ministerstwo Rolnictwa czyni starania w kierunku rozbudowy plantacyj owocowych. Mają być udzielone pożyczki chłopom na przeprowadzenie odpowiednich inwestycyj. Poza tym Ministerstwo Handlu prowadzi obecnie pertraktacje z przedstawicielami handlowymi rozmaitych krajów w sprawie uplasowania na ich rynkach większych transportów owoców egipskich. Na skutek przedsięwziętych starań, eksport owoców egipskich znacznie wzrósł. Należy przypuszczać, iż eksport mandarynek i pomarańcz, który w ubiegłym sezonie wyniósł 300.000 skrzyń, wyniesie w bieżącym sezonie 600.000.

FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU. Grupa przemysłowców niemieckich zwróciła się do rządu egipskiego z projektem wybudowania w Aleksandrii fabryki sztucznego jedwabiu. Rząd egipski ustosunkowuje się przychylnie do tego projektu, albowiem produkcja nowej fabryki przyczyniłaby się do zmniejszenia importu sztucznego jedwabiu z zagranicy.

PALESTYŃSKO-EGIPSKIE STOSUNKI HANDLOWE. W pierwszych 3 kwartałach b. r. eksport z Egiptu do Palestyny wynosił ŁP. 321,095, import zaś z Palestyny do Egiptu wynosił ŁP. 37,714. Warto zaznaczyć, iż w tymże okresie roku 1935 eksport z Egiptu do Palestyny wynosił ŁP. 437,492, import zaś — ŁP. 59,132.

Handel palesytńsko-egipski kształtował się we wspomnianym okresie na niekorzyść Palestyny. Saldo na korzyść Egiptu wynosiło ŁP. 283,381. Na spadek eksportu z Palestyny do Egiptu wpłynął w wielkiej mierze strajk arabski oraz wstrzymanie eksportu mydła do prania, produkowanego w wielkich ilościach w Nabłusie.

IRAK

UPRZEMYSŁOWIENIE KRAJU. Nowy rząd iraski przystępuje obecnie do opracowania planu uprzemysłowienia kraju. Mają być utworzone nowe przedsiębiorstwa przemysłowe przy znacznym poparciu rządu. Poza tym rząd zamierza udzielić większych kredytów przemysłowcom iraskim dla rozbudowania już istniejących przedsiębiorstw, i rozszerzenia zasięgu ich produkcji.

Rząd iraski zamierza zaangażować szereg specjalistów z zagranicy i czyni też starania w kierunku zainteresowania kapitalistów zagranicznych możliwościami inwestycyjnymi w. Iraku.

Według oświadczeń premiera rządu będą też podjęte usiłowania w kierunku racjonalizacji rolnictwa iraskiego.

IRASKO - NIEMIECKIE STOSUNKI HANDLOWE. Między Irakiem a Niemcami ożywiły się ostatnio stosunki handlowe. Departament Zdrowia Publicznego zakupił w Niemczech za pośrednictwem Banku dla Przemysłu i Rzemiosła artykuły farmaceutyczne na ogólną kwotę 1.000 dinarów. Irak ma uiścić wspomnianą należność bawełną krajową.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

(wg. danych Głównego Urzędu Statystycznego).

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w październiku 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

	Październik 1935			Październik 1936		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	64	1,541	+ 1,477	71	699	+ 628
Egipt	1,224	579	— 645	1,244	871	— 373
Syria	—	272	+ 272	11	163	+ 152
Iran	35	47	+ 12	62	50	— 12
Turcja	154	50	— 104	379	60	— 19
Cypr	—	—	—	82	8	— 74
Irak	—	—	—	—	32	+ 32

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń — październik 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

	Styczeń-Październik 1935 r.			Styczeń-Październik 1936 r.		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	3,318	12,745	+ 9,424	5,659	5,195	— 464
Egipt	13,067	4,276	— 8,791	14,082	5,294	— 8,788
Syria	7	1,551	+ 1,544	1,739	1,159	— 220
Iran	426	3,742	+ 3,316	709	1,861	+ 1,152
Turcja	614	936	+ 322	2,128	1,871	— 257
Cypr	27	230	+ 203	100	136	+ 36
Irak	24	648	+ 624	20	543	+ 523

Handel Polski z krajami Bliskiego Wschodu w październiku i w okresie styczeń—październik 1936 (według działów)

Tysiące złotych

Działy	Palestyna		Egipt		Syria		Iran		Turcja		Cypr		Irak	
	X	I-X	X	I-X	X	I-X	X	I-X	X	I-X	X	I-X	X	I-X
PRZYWÓZ														
Ogółem	71	5,659	1,244	14,082	11	1.739	62	709	379	2,128	82	100	—	20
Wytwory pochodz. roślin.	2	5,124	—	5	11	1,720	36	438	173	1,064	82	100	—	5
Zwierzęta żywe i wytw. pochodz. zwierzęc.	—	12	—	9	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
Wytwory pochodz. miner.	—	—	—	—	—	—	—	—	100	149	—	—	—	—
Woski, tłuszcze, oleje	2	121	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przetw. spoż., tytoń	1	36	—	—	—	—	—	1	97	827	—	—	—	—
Przetw. chem. i farmac.	—	14	—	—	—	—	—	—	—	54	—	—	—	—
Skóry, futra, wyr. skórz.	—	152	—	—	—	—	26	231	—	—	—	—	—	15
Surowce włók. i wyroby	13	47	1,243	14,062	—	19	—	34	—	—	—	—	—	—
Drewno, korek, wyr. koszyk.	—	1	—	—	—	—	—	—	10	28	—	—	—	—
Papier i wyroby z niego	2	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metale nieszlachetne i wyr. z nich	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty	52	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby różne, niewymienione	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—

WYWÓZ														
Ogółem	699	5,195	871	5,294	163	1,519	50	1,861	60	1,871	8	136	32	543
Wytwory pochodz. roślin.	141	642	—	—	—	13	—	141	—	—	—	—	—	—
Zwierzęta żywe i wytw. pochodz. zwierz.	90	251	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-
Wytwory pochodz. mineraln.	—	5	83	591	—	145	—	—	—	—	—	—	—	—
Przetw. spoż., tytoń	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—
Przetw. chem. i farmac.	59	239	6	141	—	44	—	—	—	14	—	50	—	—
Skóry, futra, wyr. skórz.	8	79	—	32	3	9	—	18	4	34	—	2	3	11
Surowce włók. i wyr. z nich	4	11	1	10	—	2	—	2	—	—	—	—	—	1
Kauczuk, jego surogaty	64	293	490	1,479	60	450	29	935	—	930	6	40	17	301
Drewno, korek, wyroby z nich, wyroby koszykarskie	—	2	—	1	—	—	—	45	—	—	—	—	—	39
Papier i wyroby z niego	261	2,577	113	1,519	35	390	—	9	—	—	1	20	9	150
Wyroby kamieniarskie, ceramiczne, szklane	20	200	10	142	4	99	21	569	18	455	—	13	—	3
Metale nieszlachetne i wyroby z nich	7	107	11	52	1	9	—	16	1	14	1	1	—	—
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechniczny	13	656	152	1,221	57	340	—	99	34	299	—	5	2	34
Środki transportowe	1	41	—	86	—	—	—	22	2	123	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty i aparaty precyz. nauk. optycz.	23	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapelusze, parasolki, laski, art. mody	—	28	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Wyroby różne	2	6	3	11	—	4	—	1	—	2	—	1	—	—
Dzieła sztuki	5	23	1	7	2	14	—	3	—	—	1	4	—	3

Handel zagraniczny Palestyny

(wg. danych Palestine Commercial Bulletin).
Handel zagraniczny Palestyny w lipcu 1936 r.
w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Lipiee 1935	Lipiec 1936
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	1,531,673	1,015,404
w tem towarów	1,461,311	995,229
Wywóz ogółem	100,664	82,190
w tem towarów	76,911	65,256
Reeksport	19,960	55,956
Tranzyt	45,623	23,764

Przywóz do Palestyny głównych artykułów w lipcu 1936 r.
w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Lipiec 1935		Lipiec 1936	
	Kwintale	Ł. P.	Kwintale	Ł. P.
Ryż	9,713	11,360	16,036	14,273
Pszenica	7,186	5,805	3,868	2,712
Mąka pszenna	17,391	14,737	25,609	27,320
Bydło (sztuk)	1,106	10,527	2,788	28.110
Cukier	11,385	8,708	24,448	17,349
Kartofle	11,078	6,871	15,677	9,856
Żelazo w sztabach i prętach	76,750	54,921	23,450	18,882
Rury żelazne, żeliwne	25,770	39,644	6,630	10,277
Drzewo budolcowe m³	21,967	54,703	4,463	9,618
Drzewo na skrz. pom. m³	7,294	24,932	1,402	4,274
Dykty	5,490	9,858	2,657	4,551
Tkaniny baweln.				
szare	712	5,149	426	2,935
bielone	541	7,107	184	2,337
farb. i druk.	1,646	25,764	1,023	13,610
Tkaniny wełniane	344	16,145	63	4,248
„ z czyst. jedwabiu	19	1,514	11	660
„ z sztuczn. jedw.	322	11,959	136	5,144
Benzyna (litrów)	4,683,717	23,904	2,819,889	14,308
Nafta (litrów)	4,321,305	15,964	4,010,437	14,035
Automobile (sztuk)	187	28.176	22	3,259

Wywóz z Palestyny głównych artykułów w lipcu 1936 w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Lipiec 1935 r.		Lipiec 1936 r.	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Pomarańcze (skrzynek)	—	—	—	—
Grejpfruty (skrzynek)	—	—	—	—
Cytryny (skrzynek)	—	—	—	—
Skóry surowe i suszone	1,157	3,888	2,083	10,140
Jelita	150	2,038	139	1,505
Wino (litrów)	34,471	546	58,590	1,919
Oliwa jadalna	417	2,799	105	836
Sezam	—	—	540	1,290
Migdały	—	—	2	229
Cement	440	125	—	—
Pończochy i skarpetki (tuz.)	1,253	448	2,218	969
Mydło do prania	3,083	9,511	1,327	2,945
Zęby sztuczne	—	2,738	—	1.492

Handel zagraniczny Palestyny według głównych krajów pochodzenia w lipcu 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Lipiec 1935 r.				Lipiec 1936 r.			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich							
W. Brytania	256,625	2,382	2,284	19,032	254,230	4,999	3,109	10,678
Niemcy	178,256	759	1,435	3,064	135,117	422	2,010	1,030
Francja	33,312	466	953	134	11,179	1,085	1,115	1,268
Czechosł.	42,844	1,001	156	1,441	29,960	3,873	1,360	372
Belgia	62,324	333	15	502	17,112	1,168	83	213
Włochy	36,064	6,121	22	2,536	705	71	54	80
Holandia	17,717	449	171	304	19,667	1,015	452	19
Szwecja	21,621	168	—	216	6,303	743	79	515
Rumunia	93,662	414	—	—	85,444	120	8	—
Egipt	44,623	8,200	4,290	1,449	32,887	2,169	31,036	4,382
Syria	131,588	43,062	4,593	—	66,187	32,357	5,049	—
Irak	18,919	992	1,689	—	13,717	176	983	—
Iran	4,303	191	90	576	10,305	16	257	201
Turcja	21,072	8	56	406	6,346	6,635	7	421
Arabia	148	12	15	14	29	296	—	—
Polska	80,067	2.020	185	399	26,018	1,683	1,388	—

Ruch ludności w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")

a) Ogólna ilość przybyłych i opuszczających Palestynę we wrześniu **1935 r. w porównaniu z tymże okresem.**

	Wrzesień 1935		Wrzesień 1936	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
Przybyli				
a) Imigranci	6,411	6,178	4,848	4,695
b) Powracający po nieobecności pow. jednego roku	177	104	64	41
c) Powracający po nieobecności do jednego roku	10,460	4,284	7,521	2,455
d) Turyści przybyli	6,352	2,222	1 970	429
e) Turyści tranzytem	2,453	141	279	14
Ogółem	25,853	12,929	14,682	7,634
Wyjechali				
f) Opuszczający kraj na okr. pow. jednego roku	96	55	123	86
g) Opuszczający kraj na okres do jednego roku	6,370	2,074	6,754	2,217
h) Turyści wyjeżdżający	6,134	1,854	1,754	587
i) Turyści tranzytem	2,351	160	276	24
Ogółem	14,951	4.143	8,907	2,914

b) Podział imigrantów według płci.

	Wrzesień 1935				Wrzesień 1936			
	Mężcz.	Kobiet	Chłop. do lat 15	Dziewcz. do lat 15	Mężcz.	Kobiet	Chłop. do lat 15	Dziewcz. do lat 15
Imigranci ogółem	2,247	2,819	680	665	1,978	2,048	398	424
w tym Żydzi	2,183	2,730	620	645	1,909	1,991	379	416
Turyści zalegalizowani jako imigranci	120	133	25	26	41	60	8	9
w tym Żydzi	96	107	20	21	29	50	8	8
Ogólna ilość zarejestrowanych imigrantów.	2,367	2,952	705	691	2,019	2,108	406	433
w tym Żydzi	2,279	2,837	640	666	1,938	2,041	387	424

c) Kategorie imigrantów

	Wrzesień 1935				Wrzesień 1936			
	Imigranci		Tur. zalegal.		Imigranci		Tur. zalegał.	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
A (I) Kapitaliści (ŁP 1000 i wyżej)	528	528	98	92	174	173	23	22
A (I) 2 Członkowie rodzin A (I)	622	622	49	38	171	171	11	10
A (II) Wolne zawody (ŁP. 500)	—	—	—	—	—	—	—	—
A (II) 2 Członk. rodz. A (II)	—	—	—	—	—	—	—	—
A (III) Rzemieślnicy (ŁP. 250)	15	15	—	—	17	17	—	—
A (III) 2 członk. rodzin A (III)	22	22	—	—	24	24	—	—
A (IV) osoby z min. dochodem ŁP. 4.—	17	16	—	—	7	7	2	2
A (V) Osoby z kapitałem ŁP. 500.	—	—	—	—	—	—	—	—
A (V) 2 Członk. rodz. A (5)	—	—	—	—	—	—	—	—
B (I) Sieroty	—	—	—	—	—	—	—	—
B (II) Duchowieństwo	90	60	9	9	97	34	2	—
B (II) Członk. rodz. B (II)	170	170	—	—	87	87	—	—
B (III) Studenci	140	107	4	3	367	347	1	1
C Robotnicy	1,734	1,707	28	9	1,794	1,784	23	12
C (2) Członkowie rodzin C	1,254	1,253	7	4	1,094	1,093	5	3
D Członkowie rodzin mieszkańców Palestyny	1,796	1,677	109	98	990	958	51	45
K. Osoby nie podlegające ustawie imigracyjnej	23	1	—	—	26	—	—	—

Obieg pieniężny w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")

Ilość monet w obiegu w Palestynie w końcu września 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

Monety w obiegu	Wrzesień 1935		Wrzesień 1936	
	Ilość	ŁP.	Ilość	ŁP.
Srebrne monety				
100 milsów	2,590,000	259,000	2,500.000	250,000
50 milsów	4,930,000	246,500	4,680,000	234,000
Ogółem srebrne monety		505,000		484,000
Niklowe monety				
20 milsów	1,375,000	27,500	1,390,000	27,800
10 milsów	3,420,000	34,200	3,530,000	35,300
5 milsów	4,280,000	21,400	4,380,000	21.900
Ogółem niklowe monety		83,100		85,000
Miedziane monety				
2 milsy	1,208,000	2,416	1,424,000	2,848
1 mils	4,304,000	4,304	5,152,000	5,152
Ogółem miedziane monety		6,720		8,000
Ogółem monety		595,320		577,000
Banknoty w obiegu				
Banknoty:				
ŁP. 100	845	84,500	293	29,300
ŁP. 50	4,033	201,650	2,091	104,550
ŁP. 10	157,901	1,579,010	107,334	1,073,340
ŁP. 5	485,771	2,428,855	373,471	1,867,355
ŁP. 1	2.284,940	2,284,940	2,069,530	2,069.530
ŁP. 1/2	691,719	345,859,5	640,119	320,059,5
Ogółem banknoty		6,924,814,5		5,464,134,5
Ogółem monety i banknoty		7,520,134,5		6,041,134,5

KOSZTY UTRZYMANIA W PALESTYNIE

(wg. danych Palestine Commercial Bulletin)

Koszty utrzymania w Palestynie rodziny, składającej się z 5-ciu osób. (Na podstawie cen detalicznych 20 zasadniczych artykułów).

Podstawa — styczeń 1922 — 100%.

Miesiąc		Wydatki miesięczne ŁP. (fnnty palestyńskie)	Wskaźnik %
Styczeń	1922	8,749	100
„	1923	7,507	85,8
„	1924	6,718	76,8
„	1925	7,682	87,8
„	1926	7,220	82,5
„	1927	7,230	82.6
„	1928	6,705	76,6
„	1929	6.463	73,9
„	1930	5,850	67,0
„	1931	4,909	56,1
„	1932	5,098	58,3
„	1933	4,934	56.4
„	1934	4,591	52,5
„	1935	4,764	54,5
„	1936	4,735	54,1
Luty	1936	4,661	53,3
Marzec	1936	4,678	53,5
Kwiecień	1936	4,624	52,9
Maj	1936	4,745	54,2
Czerwiec	1936	4,934	56,4
Lipiec	1936	5,168	59,1
Sierpień	1936	5,181	59.2
Wrzesień	1936	5,290	60,5

WSKAŹNIKI CEN HURTOWYCH

Następujące cyfry odnoszą się do wskaźnika cen hurtowych na artykuły spożywcze i paliwa za miesiąc wrzesień 1935.

(Podstawa — wrzesień 1935).

Artykuły	Wskaźnik
I. Zboża i mięso	104,1
II. Owoce i inne artykuły spożywcze	103,0
III. Paliwa i różne	100,0
Wskaźnik ogólny	102.3

Handel zagraniczny Iraku

Przywóz do Iraku głównych artykułów w okresie styczeń—lipiec 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

	Styczeń-Lipiec 1935 r.		Styczeń-Lipiec 1936 r.	
	kwint.	dinar	kwint.	dinar
Cukier	208,501	222,746	206,349	212,819
Wyroby bawełniane m^2	32,859,349	499,771	32,334,891	451,292
Wyroby wełniane m^2	654,845	65,253	948,381	86,948
Wyroby jedwabne m^2	654,887	38,073	369,901	24,039
Wyroby ze sztucz. jedw. m^2	9,598,157	199,660	13,933,416	219,634
Odzież	—	33,862	—	31,830
Drzewo budulcowe	—	72,329	—	96,454
Komplety skrzynkowe do pakowania daktyli szt.	1,798,248	47,152	1,594,218	41.782
Żelazo i stal	159,560	113,025	108,650	72,491
Rury żel. i ich łączn.	35,530	43,162	92,990	160,295
Blach żel.	22,750	24,122	22,810	27,721
Automobile i ich części	—	168,588	—	156,099
Benzyna litr.	6,497,129	99,939	5,601,063	63,723
Olej do palenia	381.810	110,649	384,240	64,609
Cement	305,720	61,896	387,520	92,174
Mydło	10.246	31,797	11,287	32.488

Wywóz z Iraku głównych artykułów w okresie styczeń—lipiec 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

Artykuły	Styczeń-Lipiec 1935 r.		Styczeń-Lipiec 1936 r.	
	kwint.	dinar	kwint.	dinar
Zboże i mąka	924,125	299,952	1,373,914	390,827
Nasiona	26,716	7,850	31,495	7,023
Daktyle	303,364	94,207	219,782	69,452
Żywe zwierzęta szt.	642,247	105,654	108,921	81,399
Skóry	10,784	74,772	12,397	105,780
Jelita sztuk	1,035,819	38,986	1,018,941	40,173
Wełna surowa	21,376	528,393	28,259	193,237
Bawełna surowa	574	3,211	2,968	17,882
Benzyna litr.	499,699	5,301	194,130	1,093

Handel zagraniczny Syrii w pierwszych dwóch kwartałach 1936 r. (wg. danych Bulletin Economique, Haut-Commissariat de la Republique Française).

	Pierwszy kwartał 1936 r.	Drugi kwartał 1936 r.
	w funtach syryjskich (ŁLS)	
Przywóz	8,120,165	8,913,367
Wywóz	4,573,414	4,969,524
Tranzyt	2,162,551	2,110,304
Reeksport	104,363	83,562

Przywóz do Syrii głównych artykułów.

	Pierwszy kwartał 1936 r		Drugi kwartał 1936 r.	
	Kwintale	ŁLS.	Kwintale	ŁLS.
Zwierzęta żywe i prod. pochodz. zwierz.		369,956		710,522
Produkty pochodz. rośl.	114,926	587,553	136,042	643,201
Tłuszcze pochodz. zwierz. i rośl.	6,871	81,758	7,787	91,236
Produkty przemysłu spożyw., napoje i wyroby tytoniowe		540,699		402,648
Produkt mineralne	5,734,606	1,831,154	5.760,753	1,767,400
Prod. chem. i farmac.	27,680	423,740	40,508	419,486
Skóry i wyroby z nich	10,555	175,597	13,733	273,983
Kauczuk i wyroby z niego	1,682	71,768	3,758	173,548
Drzewo i wyroby z niego	75,147	150,719	122,859	223,628
Papier i wyroby z niego		143,643		172,485
Wyroby włókiennicze	37,890	1,670,690	45,079	1,952,228
Czapki, kapelusze, parasole, artykuły mody	152	11,836	332	41,135
Wyroby szklane i ceramiczne	22,898	141,871	19,155	124,005
Biżuteria, monety	148	190,915	43	16,515
Metale zwykłe i wyroby	123,382	715,782	196,016	821,660
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechn.		337,317		562,341
Środki trancportowe		242,053		361,561
Instrumenty naukowe i muzyczne		57,527		70,961
Broń i amunicja		12,269		15,761
Towary niewymienione		60,533		68,824
Dzieła sztuki	2	85	2	237

Wywóz Syrii według głównych artykułów.

	Pierwszy kwartał 1936		Drugi kwartał 1936 r.	
	Kwintale	ŁLS.	Kwintale	ŁLS.
Zwierzęta żywe i prod. pochodz. zwierz.		414,411		706,090
Prod. pochodz. rośl.	296,288	888,837	412,233	1,032,361
Tłuszcze pochodz. zwierz. i rośl.	22,024	329.981	12.746	131.222
Prod. przem. spożywcz. napoje i wyr. tyton.		108,028		96,600
Produkty mineralne	5,068,276	1,322,247	5,288,639	1,392,105
Prod. chem. i farmac.	5,816	56,879	6,496	69,364
Skóry i wyroby z nich	5,863	144,333	7,719	181,085
Kauczuk i wyroby	509	33,391	936	58,157
Drzewo i wyroby	7,768	40 161	7,447	47,783
Papier i wyroby	2,259	38,185	2,123	46,083
Wyroby włókiennicze	26,155	870,122	18,603	766,213
Czapki, kapelusze, parasole, art. mody	578	45,693	679	53,822
Wyr. szklane i ceramiczne	15,636	21,480	7,383	17,352
Biżuteria, monety	3	37,537	18	24,539
Metale zwykłe i wyroby	7,722	76,603	5,155	66,845
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechn.		25,060		88,980
Środki transportowe		92,988		130,931
Instrumenty naukowe i muzyczne		10,488		11,021
Broń i amunicja			3	727
Towary niewymienione	1,456	17,251	2,148	36,038
Dzieła sztuki	2	215	35	1,879

Handel zagraniczny Syrii według krajów

	Pierwszy kwartał 1936 r.				Drugi kwartał 1936 r.			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt.	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach syryjskich							
Francja	869,444	1,286,408	460	28,944	1,258,154	1,599,210	2,242	82,793
W. Brytania	689,886	541,023	189	57,488	871,381	312,374	3,162	109,651
Niemcy	691,733	156,729	189	32,068	386,850	33,758	280	50,458
Czechosłowacja	135,151	31	31	7,239	173,278	12,861	—	4,506
Belgia	359,361	97,389	279	5,918	470,630	77,541	84	12,655
Włochy	51,716	55,725	—	7,113	19,313	21,472	25	1,832
Rumunia	374,286	2,229	—	11,285	389,992	802	—	19,889
Turcja	636,697	144,468	1,612	407,429	291,639	118,465	3,241	175,035
Stany Zjedn.	496,898	294,990	1,010	111,494	583,931	263,357	116	99,080
Palestyna	220,292	1,036,711	69,083	635	229,050	1,373,824	42,264	1,180
Irak	1,688,620	270,911	19,322	1,366,022	1,874,301	447,325	16,221	1,454,552
Transjordania	11,069	109,351	3,292	669	16,078	136,024	2,579	—
Iran	88,732	18,334	2,186	7,316	62,231	—	2,234	—
Cypr	7.971	14,780	13	98	14,296	9,562	137	200
Egipt	154,717	272,424	3,302	15,730	285,391	220,368	6,750	10,783
Polska.	77,914	—	—	2,185	79,227	1,888	—	—

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231.

Redaktor odpowiedzialny:
P. WASSERMAN

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA

Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3. tel. 581-92.